

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

9

Stauning 12

Vestj. Højskole 3

årsskrift 1980

Udgivet af

Vestjyllands Højskoles Elevforening

Redaktører:
Poul Hillerup . Thomas Petersen . Algot Øhlenschläger
Omslagsfoto: Algot Øhlenschläger
Tryk: Gullanders Bogtrykkeri a-s

Indhold

Forord	side 5
Günther Pollmann erindret	side 6
<i>Niels Jørgen Jensen</i>	
»Højskolen som samtalens mulighed«	side 7
<i>Niels Jørgen Nedergaard</i>	
Litteratur, folkelighed og politisk bevægelse	side 13
<i>Jørgen Gleerup</i>	
Kort fortalt om »Den frie Lærerskole« i Ollerup	side 16
<i>Per Slyngborg</i>	
Kære Algot	side 19
<i>Rie Jørgensen</i>	
Lidt om undervisning af fremmedsprogede elever	side 21
<i>Ruth Boye Jensen</i>	
Vietnam i Vestjylland	side 23
<i>Erik Engberg</i>	
Et godt år i skolestuerne på Vestjyllands Højskole	side 26
<i>H. Boye Jensen</i>	
Eventyr	side 30
<i>Sofie Nedergaard</i>	
Sprogværksted, politisk orientering, samfundsfag	side 31
<i>Algot Øhlenschläger</i>	
Naturforvaltning og genbrug	side 41
<i>Poul Hillerup</i>	
Overlevelsestur	side 46
<i>Billedmontage</i>	
Generalforsamling 1980	side 49
Driftsregnskab	side 51

Om økonomi	side 52
<i>Charles Gam</i>	
Digt	side 53
<i>Thomas Petersen</i>	
Spillemænd mødes, og	side 54
<i>Billedmontage</i>	
Folkemusikweek-end den 21.-22. juli 1980	side 56
<i>Gert Johansen</i>	
Til Vestjyllands Højskole	side 59
<i>Poul Lendal – Keld Nørgaard</i>	
Musikweek-end	side 60
<i>Billedmontage</i>	
Elevforeningen	side 62
Kalender 1981	side 69
Elevfortegnelser	side 72

FOTOS:

Niels Thorlund, Ole Bengt Lund, John Hansen, Henrik Asholt, Eva Englund, Algot Øhlenschlæger, Åsa Lundholm.

Forord

Året 1980 har for Vestjyllands Højskole været præget af omvæltninger, som har berørt os alle meget.

Mange vil allerede nu vide, at skolen pr. 1/9 har fået ny forstander, Niels Jørgen Nedergaard.

Det tærer altid på kræfterne med store omvæltninger, og det har det absolut også gjort her.

Det har imidlertid – nu som før – vist sig, at de nære udfordringer, dagligdagens helt kontante krav, her i form af elevernes ganske naturlige forventninger til morgendagen, bærer fortsættelsen i sig.

På trods af ændringer, som betyder, at nogle kendte ansigter er væk og nye kommer i stedet, er skolen ikke pludselig en anden.

Det er jo netop den dagligdag, der har fået sit indhold i samspil mellem

elever og medarbejdere, som er skolens identitet.

I, som tidligere har været med til at forme dagligdagen på skolen, er derfor en uforandret del af det, som er Vestjyllands Højskole – på trods af omvæltningerne.

Så vi synes det er rigtigt, når vi i dette årsskrift fra medarbejderside lægger vægt på beskrivelse af, hvad det er, der har fyldt dagligdagen i undervisningstiden.

Mange gode hilsner til alle!

Glædelig jul og godt nytår.

Poul Hillerup

Thomas Petersen

Algot Øhlenschläger

Også mange hilsener fra skolens øvrige medarbejdere:

H. Boye, lærer.

Ruth Boye, lærer.

Stinne Boye, lærer.

Erik Engberg, lærer.

Charles Gam, sekretær.

Tage Gregersen, pedel.

Inge Hager, lærer.

Signe Jepsen, lærer.

Elly Møller-Pedersen, køkkenleder.

Niels Jørgen Nedergaard, forstander.

Sophie Nedergaard, lærer.

Astrid Pollmann, lærer.

Günther Pollmann erindret

Allerede næsten fra skolens start pr. 1. oktober 1979 måtte forstander Günther Pollmann sygemeldes, og den 10. maj modtog vi den sørgelige meddelelse om Günthers død. Det berørte os alle dybt.

Jeg vil gerne her mindes Günther Pollmann i dyb taknemmelighed. I bestyrelsen har vi været ham taknemmelige for det gode samarbejde, vi gennem alle årene har haft med ham. Han var altid åben og imødekommende over for os og ville gerne, vi skulle forstå de særlige krav, der netop i dag stilles til det at holde højskole. I de år Günther var forstander på Vestjyllands Højskole, må vi have lov til at sige, at højskolen har konsolideret sig som en god dansk folkehøjskole.

Jeg kan bedst karakterisere Günther som humanist, og denne opfat-

telse støttes også af det, Günther selv gav udtryk for i det foredrag, han holdt ved skolens 10 års jubilæum sidste år, og som man kan læse i sidste års elevskrift. Der siger Günther et sted: »Måske har humanismen, udtrykt i respekten for individet, troen på fornuften og kravet om tolerance, for længe fristet en indelukket studerekammertilværelse? Det er måske på høje tid at tænke på, at humanisme nødvendigvis må have nogle ydre rammer at trives og gro i. Ja, at den livsnødvendigt kræver det for at kunne overleve og få den afgørende indflydelse, som jeg gerne ser, den får.«

En stor tak skal også rettes til Astrid Pollmann for årene som forstanderkone.

Niels Jørgen Jensen.

»Højskolen som samtalens mulighed«

Tale ved elevmødet september 1980

AF NIELS JØRGEN NEDERGAARD

I repræsenterer en del af højskolens historie. Selv er jeg netop startet på højskolen. I kommer for at prøve erindringen om et tidligere højskoleophold, selv er jeg naturligt nok vendt imod den fremtid, der måtte blive højskolens. Den nutid vi er fælles om er disse dage to dage sammen. Det er på en måde billede på den spænding, som højskolen altid har stået i.

Historien og traditionen giver nuet bund og tyngde, ja udgør en væsentlig del af højskolens identitet. Og dog må vi forholde os til nutiden, lade os bruge, ja opbruge af øjeblikket, fordi livet ikke kan spares op, men vil leves. Samtidig kaster fremtiden ligesom et tilbagemål af lyse og mørke farver bestemt af vore håb og ængstelser. Hvis vi fortabte os til fremtiden, lod os besætte af de ting, vi ønskede at erhverve, lod os opsluge af de fremtidige mål, vi satte os, da ville det splitte os. Det ville gøre os til egocentriske individualister, der prioriterede disse fremtidige mål (af økonomisk, social eller uddannelsesmæssig art. f.eks.) højere end den nutid, som det omgivende samfund, som dit medmenneske, som du selv altid er. Uden at lade sig tyrannisere af ængstelser for fremtiden og trofast imod historien og fortiden, skal højskolen fast-

holde sig i nuets spændingsfelt og værne om frihed til at være til, være til netop nu med de opgaver, som giver sig deraf.

Det er ikke sikkert, at man altid skal søge et svar på spørgsmålet, hvad fik jeg egentlig ud af mit højskoleophold. Det er produktionssamfundets måde at spørge på, når der spørges om nytte- og bytteværdi. Kunne det betale sig, var varen god nok, eller skulle den kasseres, erstattes med en anden? Intet er mere ødelæggende for menneskelige relationer, end at de bliver betragtet som ting, man kan forbruge, ting som man har magt over, som man kan kassere, hvis det findes belejligt.

Et højskoleophold er ikke noget neutralt. Det er vel først og fremmest et jeg-du forhold, et samvær mellem ligeværdige personer, som har til opgave, ikke alene at tage imod, men også at give, som ikke alene har krav på at blive hørt, men som også selv må høre på den anden, som ikke blot har krav på at blive forstået, men som også selv skal forstå.

Man indgår i et fællesskab, som påvirker ens tanker, værdioplevelser og følelser, ja afgørende måske er med til at give ens liv retning. Alligevel må fællesskabet ikke blive eneste autoritet. Sker det, så fornægter du,

at du dog stadig er den enkelte, dette ene-stående menneske, med egen livshistorie i egen slægt, med hele dit specielle sæt af erfaringer. Det er jo som denne enkelte du vender tilbage til samfundet, når du forlader højskolen.

Men fællesskabet selv har også brug for, at du forbliver denne enkelte, ansvarlig for dig selv, med egne grænser. Fællesskabet er ikke tjent med at skulle indfri alle dine forventninger, opfylde alle dine behov. Det skaber gensidig misbrug og tyrannisk afhængighed. Omvendt har den enkelte brug for i fællesskabet at kunne bevare sin frihed, få sine personlige grænser respekteret. Solidaritet kan nemlig aldrig være at sætte sig på hinanden eller at presse hinanden til at overtage de samme anskuelser som var de ens egne, om det end sker i fællesskabets navn. Fællesskab kan aldrig blive at tænke, føle og handle ens, det ville være voldførelse. Fællesskab er ikke uden videre fælles fodslag. Derfor kan højskolen heller ikke befatte sig med det, der i politisk sammenhæng kaldes skoling.

Det bedste udtryk, som højskolen kender for fællesskab er samtalen. At tale sammen betyder, at man i tid og rum er sammen, at man åbner sig for hinanden, åbner øjne, ører, mund og krop. At tale sammen betyder at man udsætter sig for at høre, hvad den anden har at sige, selvom det måske går på tværs af, hvad man selv føler

og tænker. Det betyder, at man tør udsætte sig for at lade den anden høre, hvad der rører sig i en og overlade det til den anden at forstå det på sin måde. Når samtalen lykkes, udtrykker den således åbenhed og tillid, og det forunderlige er, at en samtale kan lykkes og være berigende, samtidig med at du intenst kan opleve, hvor forskellig din egen verden er fra den andens.

Således er samtalen vellykkethed netop ikke afhængig af, om man nu også føler og tænker på samme måde som den anden part. En vis fælles klangbund, forstået som en optagetthed af de samme problemer, er nok altid befordrende. Men samtalen åbenhed er altid samtidig dens frihed, forstået som muligheden for at sige den anden imod. Hvor samtalen lykkes, der er der ingen, der træller under falske autoriteter, fordi samtalen da tjener sandheden.

Et fællesskab, der bygger på samtale, er netop frihed til at være forskellig. Mange ægteskaber går i stykker i det fortvivlede forsøg på at tvinge den anden til at blive et spejlbillede af en selv, eller et billede af drømmeægteskabet, som så ofte viser sig at have en påfaldende lighed med den af ens forældre, som man ikke har frigjort sig fra.

I mit tidligere arbejde som børnepsykiater, har jeg mødt børn og deres familie, hvis situation bedst kunne beskrives som, at samtalen mellem

omverden og dem selv var gået i stå, eller var blevet så forvrænget af konflikt og mistro, at den ikke længere tjente fællesskabet.

En 8 års dreng er aggressiv i skolen. Han kaster i hidsighed træsko og andet efter de andre, er mut, indelukket og afvisende over for kontakt. Han ødelægger sit tøj, klipper sengetøjet i stykker, tisser i sengen om natten og småraper af moderens husholdningspung. Han strejfer om på gaden om aftenen, og forældrene har nærmest opgivet at styre ham. En sådan dreng er ikke længere på talefod med sine omgivelser. Dem oplever han som ydmygende, straffende og uforstående. Der forlanges af ham, at han skal være anderledes end han er. Hvis han blot sådan og sådan, så skulle han nok få det og det . . . Omgivelserne kræver afretning og underkastelse. Ingen kan længere høre, se, mærke, hvem han egentlig er, at han er et selv, et ganske bestemt menneske med egne tanker, følelser og ofte ulykkelige erfaringer. Omgivelserne beskriver drengen som en, der lukker af, en der hårdnakket benægter, hvad han har gjort, en der ikke respekterer andres ejendom og arbejde. Man mistror hans karakter og ægthed, og ser ham alene som en, der trænger til afretning. – Efterhånden tror drengen da heller ikke, at han er andet end alt det slemme, som omgivelserne udtrykker om ham. Han lever op til det billede, som den omverden har skabt, den omverden,

der ikke kan tåle, at han er forskellig, anderledes, – at han var noget selv.

Et sådant menneskebarn med et forvredet forhold til sig selv og sine omgivelser, han tyranniserer sine nærmeste med sin dominanstrang og aggressivitet, fordi han selv bliver domineret og ydmyget og derfor gør et sidste krampagtigt forsøg på at hævde at være et selv. Han er blevet til en ting, på hvem der skal hugges hæle og klippes tæer, endnu har han kræfter til at protestere.

At være på talefod betyder, at de to parter netop begge står på deres fødder, ansigt til ansigt, med mund og tale i samme højde og af samme værdighed og styrke. Vi mennesker bliver jo ofte først til et virkeligt »jeg«, når vi tiltales af et »du«, et du, som tror på os, værdsætter os som vi er.

Der er kræfter i samfundsudviklingen, der ensretter os. Når vi går ind i banker, opholder os på arbejdspladser, offentlige kontorer, skoler og uddannelsesinstitutioner, – så må vi opføre os på samme måde, for at komme i kontakt og blive forstået. Vi er alle registrerede i de samme systemer, og systemer skaffer sig tryghed ved at gøre alle ens og fordre en og samme adfærd af os. Handlinger, der udtrykker orden og kontrol, menes at sikre tryghed og trivsel.

Men her må højskolen sige fra og hævde, at ensretning intet har med tryghed at skaffe. Ensretning avler passivitet og opgivelse, eller vold som reaktion på nedværdigelse, umyndig-

gørelse. Højskolens fornemste opgave har tværtimod altid været at gøre mennesker myndige og selv-ansvarlige, og denne opgave varetages netop bedst i samtaleform.

På det helt personlige plan og i familien er sundhed forbundet med evnen til samtale, med en åbenhed, der tåler at opleve familiens medlemmer med forskellige behov og meninger og ser det både som gave og opgave. Men netop fra familien ved vi også, at samtalen har sine ydre betingelser. Problemer med arbejde, økonomi, bolig og helbred kan let virke således ind på et menneskes selvfølelse, at hele familien blir påvirket deraf, og den indbyrdes samtale kan i høj grad lide derunder.

Det specielle ved højskoletilværelsen (dermed også dens begrænsning) er den midlertidige afsondrethed fra omverden. Gennem nogle uger er du revet ud af hverdagen med dens systemer og krav. Du oplanter i en hverdag med andre i samme situation. Du vælger en undervisning, som udtrykker og understøtter noget værdifuldt i dig selv. Du bor på værelse i niveau med de andre, spiser af den samme mad, forholder dig til de samme leveregler. Der lægges op til, at du skal gøre, hvad du har lyst til, men du opdager, hurtigt, at det kun kan ske i fællesskab. Du kan ikke løbe din vej, hvis du ikke får din vilje, for de andre vil se, høre, føle dig, du er blevet en del af deres dagligdag, du må tale med dem om det.

Der er mange ydre betingelser i højskoletilværelsen, som beforder en god samtale og dermed skaber grundlag for et medmenneskeligt fællesskab. Men nu er de ydre betingelser for samtalen naturligvis ikke i sig selv en garanti for, at samtalen også kommer i gang. Man skal have noget at sige hinanden. At sige hinanden noget er ikke begrænset til blot at udveksle viden og meninger. Man kan godt sige hinanden noget uden at sige hinanden noget. Afgørende er samtaleens åbenhed, som giver afkald på al autoritetspåberåbelse og magtudøvelse. En åbenhed, der tillader den anden at være et frit selvstændigt menneske, som har mulighed for at sige imod. En åbenhed, der udtrykker den interesse og energi, man investerer i samværet, at man venter sig noget af den anden, at man vil tillade den anden at komme til at betyde noget for en. Trivsel er en omstændighed ved den gode samtale. Man kan ikke beslutte sig til at trives, men man kan opdage, at man gør det, fordi samtalen lykkedes. Samtalen forudsætter naturligvis, at man har noget på hjerte, at man er bevæget af noget, som man ønsker at delagtiggøre den anden i. Det gælder også lærerens forhold til eleverne. Læreren skal ikke være neutral og mene, at han blot formidler sikker og videnskabeligt begrundet viden. Eleverne har ret til at forvente, at læreren er optaget af sit stof på en sådan måde, at han i mødet med eleverne får trang

til at indvie dem i det, der personligt brænder på for ham selv ved stoffet.

Undervisningen på højskolen tager udgangspunkt i mennesket. Så banalt det lyder, så er det ikke destomindre vigtigt at sige det påny. Det betyder nemlig, at intet af det, der sker imellem lærer og elev skal hente sin betydning nogensomhelst andre steder end lige netop *i* situationen. Eleven skal f.eks. ikke modtage undervisning m.h.p. at det kan få betydning for en senere eksamen, uddannelse eller for at behage en arbejdsgiver eller et socialkontor.

Man kommer nemlig på højskolen, som den, der er god nok. Man kommer som det hele menneske, der er noget bestemt i kraft af slægt, kultur og sprog. Man skal ikke først blive til noget gennem uddannelse eller afretning. Man skal oplyses om det man allerede er, sådan at livet blir værd at leve. Netop respekten for det andet menneske betinger, at det der sker mellem lærer og elev, at det får hele sin grundelse i situationen her og nu. Det vi beskæftiger os med skal have værdi, udtrykke noget væsentlig for dig og mig lige nu, og samtalens åbenhed og frihed sikrer dette.

Fordi man for en tid delvis er skærmet af fra samfund, arbejdsplads, familie og andre relationer kan højskoletilværelsen betyde, at man får gode betingelser for at øve sig på den levende samtale imellem ligeværdige personer. Måske er højskolen et af de steder, hvor dette stadig er muligt!

Hvis magten kunne tages ud af kommunikationen, hvis sagen mellem mennesker kunne få lov til kun at hente sin grundelse og berettigelse *i* mennesket, da ville begyndelsen være gjort til en samfundsforandring, da ville grunden være taget bort under magtstrukturen i produktions-samfundet, da ville vi ikke gøre hinanden til ting, objekter, der kan forbruges, kasseres og udskiftes, da ville fremmedgørelsen ikke mere lamme og forvrænge menneskeligt samvær.

Et sådant samtalende samfund er naturligvis en drøm, en utopi. Men at opgive dette som håb, det er at opgive sig selv som menneske. Og det er netop højskolens åndelige opgave at holde dette håb levende. Højskolen skal beskæftige sig med og analysere alt, hvad der i vort samfund indsnævrer menneskets mulighed for en åben og fri samtale, også sproget kan være undertrykkende. Men skal en sådan analyse ikke blive en harmløs beskæftigelse indenfor højskolens trygge mure, uantastet at det omgivende samfund, da må samtalens vilkår prøves og øves til mindste detalje i den hverdag, der er lærernes og elevernes. Kun sådan kan højskolen blive prøvestenen på samtalens mulighed og måske derved være med til at skabe livsmod og frimodighed, som værn imod livsangst og menneskefrygt. Uden samtalens tillid og åbenhed vil hverken vi selv eller samfundet overleve.

Litteratur, folkelighed og politiske bevægelser

TEMAKURSUS, den 24. juni – 1. juli 1980

AF JØRGEN GLEERUP

Programmet for temakurset *Litteratur, folkelighed og politiske bevægelser* er prydet med en tegning af Bo Bojesen, der tydeligt lader skinne igennem, at litteratur og folkelighed ikke har meget med hinanden at gøre i dagens Danmark. Litteraturen eller kulturen hæver sig kunstigt og naragtigt over jorden, medens det arbejdende folk med godmodigt lune ser til. Og i baggrunden har vi myndighederne diskret anbragt – den følelsesforladte bureaukrat, der uden personlig engagement overvåger, at landet har såvel et folk som en kultur.

Sådan er tingene groet fra hinanden. Staten, der skulle være folkets redskab, er blevet en selvstændig embedsregeret institution. Kulturen, der skulle være folkets pryde, er degenereret i en latterlig selvhævdende attityde. Medens folkeligheden trives i ly af hverdagslivet, der nok er afmægtigt og uden indflydelse, men alligevel kan give én en fornemmelse af, hvad der er naturligt og unaturligt.

Tager vi således karrikaturen for dens pålydende er verden »faldet-skilt-ad«. Og netop *det* var vel, hvad Grundtvig og de danske bønder ønskede at modgå, da de for nu o. et århundrede siden grundlagde højsko-

len. Højskolen skulle være folkets egen opdragelsesanstalt, dvs. det sted, hvor mennesket kunne udvikle sig politisk, kulturelt og socialt ud fra egne behov, og dermed skabe et samfund, hvor tingene hang sammen og voksede af samme grund. Men det var altså drømmen – fra Bo Bojesens synsvinkel ser det anderledes ud. Hvordan med kurset?

Når man skal genkalde sig forløbet gives der flere indgange. For det første er der jo programmet, men et sådant er tit mere taknemmeligt end virkeligheden tillader. For det andet er der hukommelsen, men den kan jo svigte eller snyde, alt efter hvorledes den er blevet plejet og efter hvor meget den træder én over tærne. Tilbage bliver sangene, man havde med hjem i tasken. Disse er nok skrevet under inspiration af festlig opbrudsstemning og med udsigt til de hjemlige stuers varme men dog på sin vis et udtryk for kursets praktiske resultat.

Af sangene vil man se, at det først og fremmest er højskolens oprindelige tanke, der er virkningsfuld under et sådant kursus: storfamilien, der folder sig ud under højskoleparrets omsorgsfulde hænder. Og i det miljø falder tingene *ikke* fra hinanden.

Man kan åbent tage til sig, give igen – og være til.

I sangene bliver landets mest kontroversielle poet, Per Højholt, en bramfri Danemand, og hans udviklede sprogeksperimenter lige så hævdvundne danske som folkedansetrinene under ledelse af Ragna Tang. Biblen bliver der også plads til, og den lukker op for en visionær Niels Bohr, der med ét slag gør alle til atomfysikere med enkelte afstikkere sammen med Kim Larsen til moderhulen eller sammen med den »dejligt karske« Dagmar Andreasen til fabrikkshallerne eller kvindens dobbeltarbejde.

I sangene går livets opsplittning grundigt til grunde. Dagligdagserfaringerne om at være udenfor, ved siden af, over eller under bliver mast af solide rimstillinger og vævre skift mellem jamber og trokæer. Gu' ka' der synges – og gu' ka' der synges igennem. Den opsplittede selvfølelse bliver hel og krævende i fællesskabsfølelsen.

Kursets vel nok mest markante debat angik forskellige tendenser indenfor højskolen i dag, og under den diskussion krydsedes to gamle højskoleprincipper på en illustrativ måde. Fra talerstolen blev der plæderet for, at skolerne skulle udvikle sig i intim kontakt med elevbehovene. Ikke for ensidigt at bekræfte dem, men for på en medvirkende og solidarisk måde at yde dem kritik og støtte. Så langt så godt. Men med

håndhævelsen af dette princip blev et andet gammelt højskoleprincip, nemlig det om at der skal være frihed for Loke såvel som for Thor, sat til vægs. Thi det var ikke alle skoler, der var lige tilbøjelig til at følge eleverne – nogen haltede bagefter, andre force-rede udviklingen. Og så blev de strøget af landkortet. Men så vågnede salen, og to hævdvundne højskoleprincipper krydsedes voldsomt mellem talerstol og auditorium.

På den måde blev begge synspunkter faktisk bekræftet – ikke som skinbarlige sandheder – men som bæredygtige redskaber for tanken i en modsætningsfyldt tid. Og det er vel grunderfaringen fra et sådant kursus – og også grundindholdet i sangene. På højskolen finder man sig selv, når man mister sig selv – man får synspunkter, når man ikke gemmer sig bag dem eller stiver sig af ved dem, man vokser gennem deres brug. Det kan være en rar erfaring at gøre men også en vanskelig. Både medens det står på og senere, når dagligdagen lægger sine vante folder omkring én.

At man kan være en aktiv del af en større sammenhæng og samtidig føle sig mere virkeligt til stede er et kors for hverdagstanken. I følge den er man oftest kun en identitet i kraft af sin afgrænsethed. At man kan opleve synspunkter og meninger stærkere og mere vedkommende, når de brydes og ikke forfægtes som sandheder, ja, det er en erfaring, man i hvert fald ikke skal ruste sig med, hvis man vil

gøre politisk karriere, endsige social eller menneskelig ditto.

På højskolen – og det selv på et ugekursus – kan man opleve det modsatte, og på den måde gennem erfaring og oplevelse få sat sin hverdag i kritisk relief. Men al den stund Bo Bojesen faktisk har ret i, at virkeligheden er opsplittet, kan det samtidig være en vanskelig håndterlig erfaring at gøre sig. Og man nødes til at sige: Vé den, der tager den med sig eller dyrker den.

Alene det nu at forsøge at skrive om den er svært. Sproget bliver om muligt endnu mere kringlet end normalt. Der indsniger sig højtideligt belærende brokker fra skolelærer Jensen i 50ernes Danmark, konfirmationsundervisningen titter beskæmmende frem, og uafvendeligt stiger lysten til at gribe Bo Bojesens satiriske pen. Tingene *er* faldet fra hinanden, og det giver frisk luft at indse det, medens det let bliver vammelt i mundhulen at forsøge det modsatte. Det er således vanskeligt at forvalte højskoleerfaringerne uden for højsko-

len, med hverdagsprog og med hverdagserfaringer, der i dag ikke kender til helhed og sammenhæng andet end fra forløjede politiske taler.

Skal man alligevel vove pelsen og forsøge at forblive tro imod de oplevelsesglimt, som højskolen har kastet af sig, ja, så kunne det lidt mottoagtigt lyde: Det er bedre at blive hængt ud i en skæg revy på Vestjyllands Højskole end at ende som enten mappemand, kulturpave eller transtavle i Politikens vittighedsrubrik. Der ender man nok alligevel, men højskolen kan holde såret åbent, så der er en lille del af én inderst inde, der siger, at en gang bliver den slags vittigheder overflødige. Den drøm eller utopi får ikke megen næring i hverdagen, men så meget desto vigtigere er det at hæge om den i lyset af højskoleoplevelserne. Hverdags sproget mangler ord for den slags oplevelser, og derfor lyder de unødigt højtidelige. Og det paradoksalt nok selv om de faktisk er ment endnu mere højtideligt end som så.

Kort fortalt om »Den frie Lærerskole« i Ollerup, der uddanner lærere til fri-, efter- og højskoler

Af PER SLYNGBORG, elev på Vestjyllands Højskole foråret 1976

Den selvejende institution »Den frie Lærerskole« ligger i Ollerup kun få kilometer fra Svendborg. Skolen blev oprettet i 1949 med initiativ af følgende tre foreninger: Foreningen for Højskoler og Landbrugsskoler, Foreningen for Ungdomsskoler og Efter-skoler og Dansk Friskoleforening.

Studiemiljøet: Lærerskolen har kostafdeling og kollegier. Der afholdes fællesmøde, hver undervisningsdag i forbindelse med middagsmæden, dette medfører at alle skal deltage i middagsspisningen. Ca. 50 % af eleverne bor på skolens kollegier. Dette miljø muliggør et snævert samarbejde mellem de studerende indbyrdes og mellem de studerende og lærerne udenfor den egentlige skoletid. Personligt mener jeg, at dette samvær og samarbejde mellem mennesker med vidt forskellige opfattelser og vidt forskellig baggrund, fremmer en modning og en afklaring, som jeg mener er et meget værdifuldt supplement til selve læreruddannelsen. De mange forskellige fritidsaktiviteter giver os (da jeg selv er elev på skolen, vil jeg i det efterfølgende benævne »de studerende« med »os«) en erfaring og en oplysning som vi

kan drage direkte nytte af i vores senere skolearbejde.

I middagspausen bliver der som før nævnt afholdt fællesmøde, hvor alle deltager studerende, lærere og det øvrige personale. Her træffer vi beslutninger angående skolens daglige drift og undervisning, indenfor de budgetrammer som er opstillet af skollens styrelse, og de af ministeriet gældende bestemmelser.

Problemer der kun berører elever bliver drøftet på et ugentligt elevmøde, hvor kun skolens elever deltager. Derudover er der et ugentlig årgangsmøde, hvor der kun er deltagelse af elever fra de subjektive årgange. På skolen findes der et utal af råd og udvalg (så mange at ingen elever kan forvente, at komme til at sidde i mindre end et tre-fire stykker). Ved et dyk i posen kan nævnes, bolig- og lokaleudvalg, økonomiudvalg, udvalget vedr. elevoptagelse, fagudvalg (hvert fag har et sådant), ekskursionsudvalg med mange, mange flere.

Skolepolitik: Jeg tror at det ord jeg har hørt flest gange i min korte tid på lærerskolen er ordet pluralisme. Her er plads til alle meninger, og alle

meninger er lige gode. Det lyder jo alt sammen meget godt, men et er teori, og et andet er praksis. Jeg mener derfor at denne definition er for idealistisk. Men der findes en anden forståelse af ordet pluralisme, som jeg mener passer meget bedre på lærerskolens skolepolitik, nemlig »min mening er den bedste, men jeg kan respektere at du har en anden, dog vil jeg næsten altid forsøge at overbevise dig om, at det er mig der har ret.«

Undervisningen: Uddannelsen er 5-årig, hvor de to første betegnes som grunduddannelsen. Hvert år inddeles i to semestre. I det første semester man er på skolen, det såkaldte ASA – semester (indføringssemesteret) kører kun 4 timers sprog (engelsk eller tysk), og 6 timers musisk fag individuelt. Alle øvrige fag kører integreret med det formål, at vi får indblik i den historiske baggrund for de frie skoler i almindelighed, hvad læreruddannelsen rummer og hvad man vil i de forskellige fag. Dette søger man at opnå gennem konkret fagligt arbejde, men også gennem det meget væsentlige, at vi prøver et utal af forskellige arbejdsmetoder – noget der har meget stor betydning, når årgangen selv skal dele sig op i tre klasser med henblik på arbejdet i de næste tre semestre, de såkaldte bloksemestre. Her arbejder vi med to til fire fagområder i hvert semester i tyve timer om ugen (sprog og musiske fag fortsætter fra ASA). De tre bloksemestre inddeles i natur-

blok, danskblok og historieblok. De sidste fire uger af hvert semester bruges til parallellæsning og/eller fagintegrering.

Hele det tredje år er praktikår, hvor man får ansættelse som lærer, og som følge af det også får løn. I det første og det andet uddannelsesår er man tre uger i praktik, uden løn.

Det 4. og 5. år betegnes som overbygningen. Det første og andet semester i overbygningen bruges til at specialisere sig i en eller to fagblokke, hvor man arbejder hovedsageligt efter parallellæsningsprincippet (forsøg på at opstille et emne, tema eller problem, som indeholder faglige aspekter for alle eller så mange af fagene som muligt).

De to semestre i det sidste uddannelsesår, anvendes til projektarbejde, hvor eleverne kan arbejde med et selvvalgt område af såvel teoretisk som praktisk art.

Lidt om uddannelsens anvendelse: Skolens hovedformål er at uddanne lærere til de frie skoler, men det har vist sig, at mange tager uddannelsen for at arbejde i den sociale sektor, private skoler, folkeskolen (herom senere) og adskillig anden pædagogisk arbejde. Da læreruddannelsen er helt eksamensløs, kan den ikke umiddelbart bruges i folkeskolen. Man kan dog tage en tillægsprøve på statsseminarium i dansk, regning, de pædagogiske fag, et linjefag og derefter blive »kvalificeret« til undervisning i folkeskolen. Det er kun ganske

få der hvert år benytter sig af dette tilbud. Man kan absolut ikke forvente forberedende undervisning til prøven, og for at den ikke skal påvirke

undervisningsmiljøet på skolen er det fastlagt, at ingen kan gå op til prøven før et år efter man er blevet færdig på lærerskolen.

Kære Algot

Ja, nu er det godt et år siden, jeg skrev til dig sidst og meget er ændret i mit forhold til Vestjyllands Højskole.

Sidste år, da jeg tog til elevmødet, var det med blandede følelser. Jeg var ikke sikker på, at weekenden ville betyde noget for mig, tværtimod troede jeg, den ville blive dum og kedelig. Men . . .

Af nysgerrighed og interesse (man kan jo ikke kritisere en ting, uden at

ville gøre noget aktivt for at ændre den) lod jeg mig opstille og blev valgt ind i elevforeningens bestyrelse.

Det har været et spændende år. For det første har elevforeningens arbejde været nyt for mig, ja, det er faktisk først efter elevmødet 80, jeg med sikkerhed ved, hvad der arbejdes med og hvorledes der arbejdes. For det andet har jeg mødt skolen (lærere, pedeller, køkkenpersonale, nye og gamle ele-

ver o.a.) jævnlige og i forskellige situationer. Vestjyllands Højskole har ligesom fået et ansigt for mig, nu kan jeg juble, græde, feste, hygge og arbejde sammen med skolen.

De følelser, jeg tidligere manglede for skolen, har jeg oplevet i år. En af de væsentligste årsager er sikkert, at jeg sammen med I andre – ikke mindst elever, føler et fællesskab, hvor skolen er rammen. Vi har alle nogle oplevelser knyttet til stedet og STEDET ER VORES, hvorfor vi gerne vil værne om det og have endnu nogle oplevelser der. Vi vil stadigvæk have et forhold til skolen.

Desværre er vi for få, der med jævne mellemrum kommer til skolen! I år vil elevforeningen bruge mere tid på at give gamle elever interesse for og lyst til at præge sko-

lens arbejde, så vi kan være sammen i kendte rammer, med mennesker, vi måske ikke kender, men med hvem vi har det fælles at være eller have været elever på Vestjyllands Højskole.

Algot, dette brev vil jeg slutte med et par sætninger fra en anden Jante-lov, jeg synes, der passer på os med tilknytning til Vestjyllands Højskole.

Du skal vide, vi regner med dig

Du skal vide, vi ved, du har noget

godt og positivt i dig, vi kan bruge.

Du skal vide, du hører sammen med os.

Kærlig hilsen og knus

Rie. (forår 79)

Hverdagen

Lidt om undervisning af fremmedsprogede elever

AF RUTH BOYE JENSEN

Da jeg i sin tid gik på Den frie Lærerskole, sagde min dansklærer: »Man skal *ville* noget med sine elever.« Det er vel en indlysende sandhed. Kunstmaleren Jonna Sejg påstår, hun kan se på en pædagogs ansigt, at »viljesiden« er ekstra stærkt udviklet. Er det rigtigt, så må jeg bestemt være blevet ekstra skæv i ansigtet i år. Jeg har i hvert fald fornemmelsen af, at jeg måtte sætte en del viljestyrke ind i mine engelsktimer med hold 1 (Begynderengelsk).

Holdet var sammensat af 4 vietnamesere, 3 grønlændere + nogle syddanskere, som af forskellige grunde ikke havde fået lært engelsk i skolen (p. gr. a. alder, ordblindhed etc.) Det var højst forskellige forudsætninger, disse elever mødte op med. Her i Danmark kan vi slet ikke undgå at møde en del engelsk uden for den direkte undervisning. Der går ikke en dag, uden at man hører engelsk i radio og tv eller læser engelske ord i avisen. Desuden er vort eget sprog jo meget nært beslægtet med det engelske. En vestkystfisker behøver ikke at have lært engelsk i skolen for at kunne snakke lidt med en engelsk fisker, når de mødes på fiskebankerne

i Nordsøen. Anderledes forholder det sig selvsagt med grønlandsk og vietnamesisk, og så vidt jeg kunne bedømme sagen ud fra mine elever, var det overraskende lidt, de amerikanske soldaters sprog havde »smittet af« på deres eget sprog.

Ikke nok med at engelsk altså var næsten totalt fremmed for vietnameserne og grønlænderne, men dansk var lige så fremmed i hvert fald for de førstes vedkommende og i høj grad vanskeligt for nogle af de andre.

Vi havde altså ikke et fælles sprog at kommunikere på, så jeg måtte bruge al min opfindsomhed for at få noget fælles arbejde i gang. Vi begyndte med at lære navnene på en hel sæk ting, jeg medbragte. Ved hjælp af billedlotteri og forskellige andre spil og lege fik vi de navne til at sidde fast. Næste skridt var »learning by doing«, sange, sketches, orienteringsløb og teselskaber, hvor mindst 3 kulturer stødte sammen. Forstod vi af og til lidt af de andres måde at forholde sig til tilværelsen på? Misforstod vi måske tiere hinanden? Forskellige var vi i hvert fald, men én ting lagde jeg mærke til, at vi var fælles om. Det var glæden over

blomsters farve og duft. De 4 vietnamesere står uforstående over for min måde at leve på. Ifølge deres opfattelse skulle jeg nok i min alder sidde på en piedestal og give gode råd til unge mennesker. De udnævnte mig i hvert fald hurtigt til bedstemor. Da de så, jeg gravede have i foråret, sagde de med rædsel malet i alle træk: »Nej, gammel dame – ikke grave«. Man kan godt et kort øjeblik tænke: »Åh, hvem der levede i sådan en kultur, hvor man bare på grund af sin alder blev agtet og æret!« men ved nærmere eftertanke vender man vist alligevel tilbage til, at man har været ualmindelig heldig med at blive født i Danmark.

Hvad resultatet af engelskundervisningen angår, skal jeg nok lade være med at prale. Trods alle vore anstrengelser nåede vi ikke langt. Af flere grunde, hvoraf nogle blev anskueliggjort ganske tydeligt for mig af grønlænderne. Alle grønlænderne

på skolen (ikke bare mine engelske elever) lavede en grønlænderdag hen imod slutningen af opholdet her. De viste bl.a. et lille skuespil, som var meget tankevækkende. De lavede simpelthen en skoletime på grønlandsk og inviterede nogle af de dansktalende elever op på scenen, så de kom som fremmedsprogede ind i en skoletime. Det illustrerede meget tydeligt, hvordan grønlænderne oplevede deres situation i en dansk skole, og det gav i hvert fald mig en hel del at tænke på. Hvis vi ikke nåede langt nok i vore bestræbelser, vil jeg især lægge skylden på mig selv. Jeg har måske alligevel ikke *villet* stærkt nok i visse situationer, jeg har garanteret ikke været forstående nok i andre, har på nogle områder forlangt for meget, på andre områder for lidt. De tre omtalte kulturer har f.eks. også vidt forskellige opfattelser af sådan noget som præcision!!!

Men tiden var lærerig – for mig da.

Vietnam i Vestjylland

AF ERIK ENGBERG

Et eller andet sted på et stort hav under tropiske himmelstrøg, var de fisket op af et dansk skib. Vraggods fra et land der aldrig har kendt til andet end krig. End ikke deres forældre har oplevet en dag uden krig. Og så endelig blev der fred, men selv om der er fred fortsætter den indre krig, og de fire vietnamesere der kom her til landet en kold efterårsdag, havde valgt at forlade det der er dem helligst – deres familier – for at begive sig ud på havet til en uvis skæbne. De havde ikke hørt om Danmark før de kom om bord på det danske skib.

Vi modtog dem her på skolen med al vor villige danske forståelse. Og lad det være sagt straks, den blev sat på prøve. Min egen rolle var at jeg skulle lære dem noget af det ganske uforståelige sprog der hedder dansk.

Morgen

Hvis der dukkede et par op til timerne nogenlunde til tiden skulle man være glad.

»Hvor er de andre?«

»De sover, meget trætte«

Ind og hive dem op, lange skændrier om det rimelige i at sove når der er undervisning.

Af en eller anden grund var de aldrig trætte om natten.

Da jeg en morgen skal vække en særlig hårdet pjækker, ligger der et brev: »Du skal ikke vække mig, jeg har ligget og tænkt hele natten.«

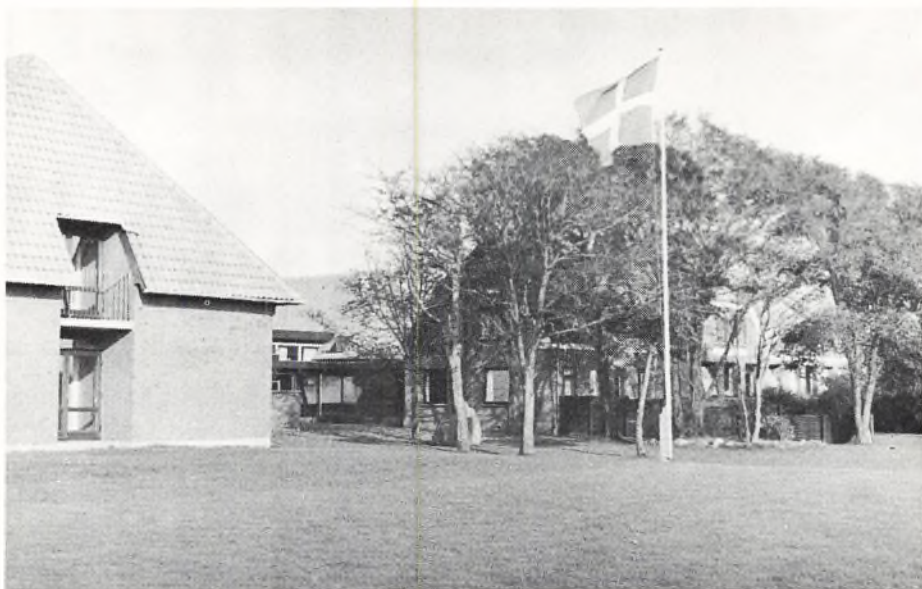
Menu

Til at begynde med kikkede de mistroiske til den danske mad. Deres hjemlige kost bestod af: Morgenmad: Nudler i suppe med svampe. Middagsmad: Ris med fisk, og hvis det gik højt så svinekød. Aftensmad: The og måske en lille kage.

Efterhånden sammensætter de deres egen menu, især aftensmadens udbud af pålæg og lune retter virker befordrende på fantasien: Nederst: brasede kartofler, herpå 3 skiver skinke, 2 skiver ost, 3 halve æg, 1 fiskefilet, 2 tomater. Øverst: agurk og rødbede. Alt stakket i et nydeligt bjerg overhældt med ketchup. Indtages med ske og kniv.

Fødselsdag

Vi sidder på gulvet overfor hinanden i to rækker. Vi er ti til fødselsdag. Mellem rækkerne er der anbragt småkager sirligt stablede i kunstfærdige pyramider, skærekager, blomster, slik, øl og sodavand. Alt symmetrisk placeret. På skrivebordet står et krus med brændende røgelsespinde. De har alle fire givet en uges

lommepenge for at holde fest for os. Festen skrider frem som den slags fester gør. De prøver at indvi os i en vietnamesisk skik, der hedder at drikke 100 % dvs. man tømmer en flaske uden at tage den fra munden.

Midt i larmen går de en gang imellem op til kruset med røgelse, bøjer hovedet, samler hænderne og mumler nogle ord. Det er deres forfædre og mødre 5 generationer tilbage, der er med til vores fest her i et lille værelse i det forblæste Vestjylland. Det slår mig at vi ikke kun er ti, vi er hundrede. Måske er det osse sådan at vi altid har været her og altid vil være her.

Sprog

I en time taler vi om navne. En har et navn der er sammensat af de kinesiske tegn for sol om måne, tilsammen betyder de lys og visdom. De spørger mig om mit navn, og jeg fortæller dem at det betyder »enehersker«.

Engang spørger jeg dem, hvad de gerne vil lave, når de skal til at arbejde.

»Pumpe hjul på et tog«, svarer de og griner.

Og sommetider følte vi andre det som om vi pumpede hjul på et tog, og pumpen var vores tålmodighed, der blev hurtigere slidt end toghjulene.

Men måske begyndte vi at forstå en smule, noget meget ukonkret, som ikke kan udtrykkes i ord. Det får mig til at tænke på, at de, når de ville sige noget vigtigt, de ikke kunne finde ord for, altid tog mig i hånden.

En af de sidste timer vi havde sammen, fik jeg et digt:

De nøgne træer,
der bevæger sig sagte
i den disede morgen,
gør mig vemodig.
Nu skal vi snart skilles
måske ses vi aldrig igen.
Vil du give mig en ting du har
ejet
så kan vi altid være en smule
sammen.«

Et godt år i skolestuerne på Vestjyllands Højskole

Bemærkninger om nogle fag i perioden 1979–80.

AF H. BOYE JENSEN

Den, der er ansat på en højskole, føler sig ofte i samme situation som manden i den lille båd på det store hav. Båden er skrøbelig og på mange måder prisgivet havet. Om sejladsen bliver vellykket, eller om den mislykkes, afhænger godt nok af mandens kunnen og mod, men det afhænger i nok så høj grad af havets uberegnelige »luner«. Ja, undertiden kan en højskolelærer føle sig som en Tommeliden, der på åkandebladet føres afsted mod havet af strømmen, vinden og vejret.

Denne højtidelige indledning skal bruges til at påpege, at ris eller ros over et kursusforløb må højskolelæreren altid dele med sine elever.

Redaktionen af årsskriftet har bedt mig skrive lidt om de fag, jeg har haft med at gøre i årets løb. Det gør jeg gerne, skønt jeg udmærket er klar over, at beskrivelsen kun kan blive tilfældig og langt fra udtømmende.

Litteratur, efteråret 79

Litteratur er efter omlægningen af timeplanen blevet tildelt 8 ugentlige timer. Det er til stor gavn for faget, idet man med de mange timer kan beskæftige sig forholdsvis indgående med stoffet. – Holdet, der startede til oktober, var lille. 6 elever havde

meldt sig, og den sjette var endda en »praktikant« fra Århus Universitet. Hun ville følge undervisningen et par måneder og på grundlag af opholdet skrive et speciale om højskolen. Hun gav et værdifuldt indslag på holdet. Selvom hun havde et næsten fuldført universitetsstudium bag sig, gled hun stille og effektivt ind i holdets rytme. Hun var blottet for Erasmus Montanus-nykker. Derfor var hun holdet til stor nytte. Holdet bestod iøvrigt hovedsageligt af elever med studentereksamen, en ny og usædvanlig situation på en højskole. For 30 år siden kom studenter stort set ikke på højskole. – Holdet arbejdede godt og solidt. Vi brugte en del tid på Vita Andersen (Tryghedsnarkomaner – Hold kæft og vær smuk), Herdis Møllehave (Le), og Grete Stenbæk Jensen (Konen og æggene). Det huskes, vi tilbragte en hyggelig formiddag hos Alfred Kousgaard, Damtoften. Han fortalte om sin hobby, at skrive digte på jydsk, og i tilgift fortalte han om den trange vej, han havde måttet gå for at blive musiker. Nå, men ud over de forfattere, der her er nævnt, beskæftigede vi os med flere andre, som ikke skal omtales. Dog skal det med, at vi læste nogle afsnit af en meget spændende og lærerig bog, »Livs-

stykker«, (Modtryk 1979). Bogen består af 5 levnedbeskrivelser af unge mennesker, der havde levet deres (barndom og) ungdom i de brogede og kaotiske tressere og halvfjerdserne.

Dansk, efteråret 79

Der var 6 elever til dansk, og sjældent har jeg mødt et så uensartet dansk-hold. Til den ene side var der en elev, der mundtligt kunne formulere sig klart og præcist, men på grund af ordblindhed var så handicappet, at han havde det største besvær med at skrive de enkleste ord. Han kunne end ikke læse overskrifterne i en avis. Læsning var et totalt lukket land for ham. Alligevel tog han i sin fritid stort kørekort. Han forberedte sig til det ved at lytte sig frem til teorien, som lærere og kammerater havde indtalt på bånd. Og der var en grøn-

lænderpige, der havde mødt meget lidt dansk i sit liv, og som derfor på det nærmeste var helt blank i det danske sprog.– Til den anden side var der elever, som var veltrænede i dansk og vel havde valgt faget, for at deres sprog kunne få en sidste afpud-ning. – Midt i befandt der sig elever med småproblemer med stavning, tegnsætning og sprogformulering. – Det er ikke så lige en sag at få et så uensartet hold til at fungere på en måde, så alle får et rimeligt udbytte af timerne. Vi tog ofte båndoptageren til hjælp. F.eks. fik den ordblinde til opgave på bånd at lave interview med den grønlandske pige om forhold og problemer i Grønland. Interviewet blev meget vellykket, men de to havde også i mange timer veloplagne og udholdende siddet og kæmpet med stoffet og lært af hin-

anden. – Alt i alt stilles der store krav om tålmod og tolerance hos den enkelte, og det skete nok enkelte gange, at kravene var større, end en og anden kunne klare.

Litteratur, vinteren 80

Det er med megen glæde, jeg tænker tilbage på litteraturtimerne efter jul. Jeg mindes ikke at have været med til bedre litteraturtimer hverken som lærer eller elev. Der er for mig ingen tvivl om, at just dette litteraturhold er det bedste, jeg nogensinde har haft med at gøre.

Timerne var, så vidt jeg kan skønne, fuldt på højde med de bedste timer, jeg selv har oplevet som elev, dansktimerne hos Holger Kjær på Askov vinteren 43–44. – Hvorfor gik det da så godt på det hold i vinter? Et udtømmende svar er her umuligt,

men jeg kan da pege på nogle forhold, som kan give noget af svaret. Holdet bestod af meget forskelligartede mennesker. Jeg tror alle temperamenterne var repræsenterede, ligesom forskellige politiske anskuelser formerede nogle spændende kraftfelter, hvorfra der snart spruttede små gnister, snart udsendtes flammer og lyn. Hertil kommer, at holdet bar et vist præg af modenhed. Eleverne havde set noget og prøvet noget i praksis, og de havde læst meget, og det var meget forskelligt, det, de havde læst. Det var altså et hold, der i høj grad medbragte noget fra mange egne af vor mangfoldige tilværelse. Men frem for alt bestod holdet af elever, jeg er ikke bange for at sige, som elskede litteratur. Sådanne folk møder man naturligvis tit på en høj-skole, men det er meget sjældent, en

sådan kærlighed til litteratur findes hos alle på et hold. – Vi nåede at arbejde med et stort antal forfattere, skønt vi opholdt os længe hos flere af dem. Det gælder folk som Bent Haller, William Faulkner, Dostojevski, William S. Burroughs og Joseph Heller. Her kommer jeg til at tænke på, at holdet gik om bord hos de store og hos de »mindre« forfattere med samme veloplagthed og appetit. Holdningen var denne: Der er noget at hente hos enhver forfatter, blot man graver og leder ihærdigt nok. Denne holdning var opbyggelig.

Det er jo ingen hemmelighed, at der også på en højskole er meget, der kun går nogenlunde eller helt mislykkes. Det er derfor forståeligt, at man bliver godt tilpas, når man en enkelt gang er med i noget, der virkelig synes at lykkes.

Idéhistorie, vinteren 80

Efter jul overtog jeg undervisningen i faget idéhistorie. Jeg var dengang spændt på, hvordan det ville gå, for ganske vist havde jeg mod på opgaven, men samtidigt stod jeg noget usikker over for, hvordan jeg skulle gribe sagen an. – Vi begyndte med Søren Kierkegaard, fordi jeg mente, det kunne være godt at starte med noget aktuelt, og Søren Kierkegaard forekommer mig at være den, der mest eftertrykkeligt skildret det moderne menneskes egentlige problemer. Fra Kierkegaard gik vi videre til Heidegger og Karl Jaspers, Sartre og

Camus. Vi gjorde altså en del ud af eksistentialismen. Herefter beskæftigede vi os med Karl Marx og hans tanker, siden med nogle af hans efterfølgere og kritikere. På et vist tidspunkt søgte vi at stille de to livssyn, eksistentialismen og marxismen over for hinanden og vurdere dem i forhold til hinanden.

Endelig beskæftigede vi os med Sigmund Freud og hans disciple og efterfølgere, f.eks. Adler, Jung, Reich og Erich Fromm. Jeg har indtryk af, at eleverne, som jeg, syntes, at stoffet var spændende, men selvfølgelig også undertiden noget svært og utilgængeligt. – Vi forsøgte at gå frem efter følgende metode: Vi prøvede i første omgang så åbent og velvilligt som muligt at finde frem til, hvad tænkere egentlig har ment. Dernæst diskuterede vi med hinanden disse meningers konsekvenser, og sluttelig opholdt vi os ved disse meningers betydning for den enkeltes liv. Denne proces, der umiddelbart kan synes noget tung og alvorlig, har ikke desto mindre et vist slægtskab med legen. For en stund glemmer man frivilligt, hvem man er, for desto bedre at kunne forstå tænkerens intentioner og bagefter så meget grundigere at kunne tage stilling til disse intentioner. – Denne skiften mellem leg og alvor synes jeg vi tit var ude for på holdet, og det var med til at gøre timerne spændende – i det store og hele.

Eventyr

AF SOFIE NEDERGAARD

Eventyret blev virkeligt for mig, da Niels Jørgen blev ansat som forstander ved Vestjyllands Højskole. Og eventyret arbejder jeg videre med.

På et pensionistkursus i august underviste jeg en eventyrgruppe. Vi var 8, der fortalte danske trylleeventyr for hinanden. Og det viste sig snart, at eventyrene handlede om os selv. Om at være tryllebundet, forstenet, bjergtaget. Om at være gammel og blive ung igen. Om at svigte et løfte og alligevel finde lykken. Om at fare vild og blive fundet. Om kærlighedens magt. Om at holde ud under en krise. Ja, og så om alt det frække, som eventyret holder sjov med.

Det blev til mange timer med tæt samvær og meget sjov, og udveksling af livserfaringer.

En interessegruppe, der kalder sig Eventyrerne, holdt møde den 18.-19. okt. på højskolen om »Kong Lindorm«.

Erfaringerne herfra vil blive brugt i elevundervisningen om eventyr og mythe.

Tak til alle på Vestjyllands Højskole: Kursister, elever, medarbejdere, elevforeningen og højskolens bestyrelse. Tak for den gode modtagelse, som var en fin start for mig og for vores børn.

Sprogværksted, politisk orientering, samfundsfag

AF ALGOT ØHLENSCHLÆGER

Sprogværksted

Ideen med sprogværksted er, at vi skal lege med forskellige udtryks- og meddelelsesformer for at folde vort eget sprog ud, for at blive mere sprogbevidste, og måske også for at blive lidt dygtigere til at bruge det sprog, som er vores eget.

Før jul brugte vi hele perioden til at fremstille en avis, »Undertryk«, som udkom en gang pr. måned, dvs. 3 gange i forløbet. Vi besøgte Ringkjøbing Amts Dagblad for at se, hvordan de arbejder. Vi skiftedes til at dække forskellige stofområder, og målgruppen var vore kammerater her på højskolen. »Undertryk« blev duplikeret og solgt for 2 kr. pr. nummer. Den blev flittigt læst og citeret, der var stor interesse for stoffet, lige fra oplysninger om arrangementer på egnen over rørende historier som den om, hvordan Jette slog numsen så forfærdeligt ved et dramatisk fald fra en hest i skridt, og til tegninger og digte, som redaktionen modtog i stort tal. Som ekstranummer udsendtes kort før afslutningen til jul en »blå bog« over samtlige elever og medarbejdere.

Efter jul var det mest digte, situationsspil og fortælling, vi beskæftigede os med. I starten fik holdet oplæg om kommunikationsteori, spro-

gets betydning som kulturbærer, og vi lavede forskellige prøver og øvelser med stemmeføring. Et oplæg om »tavshed« gik på, at der er mange ting i vor kultur, som ikke kan beskrives med det dagligsprog, vi lærer i skolen, men som man skal tilægne sig et specialistsprog eller teoretisk sprog for at beskrive. Vi kaldte det for »ideologisk tavshed«, når der er mekanismer i sproget, som gør, at vi mangler ord til at beskrive herredømmeforhold, eller når man gennem sproget tilslører virkeligheden. F.eks. bliver handicappede ikke mindre handicappede af at blive kaldt noget andet, og fremmedarbejdere bliver ikke mindre fremmede, endsige mere velkomne, af at blive kaldt gæstearbejdere. Vi kom herfra til at tale om tabuer, og parvis lavede vi dialoger, som vi hjalp hinanden med at få til at lyde naturlige, og som handlede om død, alkoholisme, sex, sindssygdom, homoseksualitet. Vi kørte ind til Ringkøbing og »opførte« dem på et cafeteria. Folk reagerede ved at gå deres vej, dog synligt nysgerrige.

Vi skrev en stafethistorie, som nærmest blev et eventyr. Vi lavede situationsspil om samvær omkring spiritus, en gang der var opløb til nogle problemer med for meget ølleri om

aftenen. De improviserede scener, der kom ud af det, viste, at alle var enige om, at samværet omkring spiritus er kunstigt og tomt, når det er et mål i sig selv.

Vi valgte et emne for hver uge, som vi skrev digte om, og til slut lavede vi et hæfte med »eventyret« og omkring 20 digte, som var valgt ud som nogen, der sagde os selv noget, og som vi havde snakket om eller moret os sammen over. Her et par eksempler:

Følelser

Trinbrættet –
lidt indenfor grænsen til det frie
en febrilsk afsked
som senere blev tårefyldt
hun lagde sin krop mod min
som grådens rytme også fangede
toget kom
sammenslyngede stod vi stadig sam-
men da toget kørte.

Jan

Week-end

To dage i fred og ro
dage hvor man bare kan lukke af
og glemme samfundets krav.
Tage et bad og gå nøgen rundt.
Hele dagen.
Nyde sig selv.
Nyde livet.
Nyde at have fri og bare slappe af.

Nina

Sprog

Ord på ord lagde jeg sætninger på linie.

Kæde efter kæde trak jeg sætninger gennem bogens sider.

Bog stablede jeg på bog.

De største nederst.

På den ville jeg klatre ind i himlen.

I Babylon fik jeg sprogene.

Nu søgte jeg det levende talte sprog.

Og jeg levede og talte.

Mine snakkerier gav mig fjender.

Min tale gav mig venner.

Og mine skriverier gav mine venner
W.C.-papir.

Finn

Politisk orientering

Indholdet i studiekredsen i politisk orientering blev bestemt af aktuelle problemstillinger, som pressede sig på. Der blev nemlig udskrevet folketingsvalg til den 23. oktober. Vi rekviderede valgudtalelser fra samtlige partier. Ud fra en række spørgsmål, som studiekredsens deltagere mente var vigtige ved dette valg, stillede vi spørgsmålet til materialet fra hvert parti: Hvad mener de om: arbejdsløsheden, de sociale nedskæringer, ØD, de aktuelle arbejdskampe, indkomstpolitik, private rentefradrag, boligpolitikken, uddannelsespolitikken, A-kraft. Vi gennemgik desuden opstillings- og valgprocedure, udvalgenes opgaver og folketingets arbejdsform i det hele taget.

Knap nok var valget overstået, før

Temakursus for ældre: Kulturliv i Vestjylland 11/6 – 23/6 1980.

den alt for korte debat om USA's stationering af Pershing-raketter og Cruiser missiler i Europa startede, også her hos os. Nato's ministerråd skulle den 12. dec. tage stilling til spørgsmålet, og vi forsøgte at få fat i mest muligt materiale om spørgsmålet. I oktober udsendte Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste en lille bog med titlen »Lighed på strategiske atomvåben«, og heri fandt vi sagen belyst fra een side. Der havde ikke været megen debat, men vi fandt dog en del artikler bl.a. fra dagspressen om spørgsmålet. Nu var der jo ikke tale om en almindelig vedligeholdelse, men om en udskiftning af

strategiske våben med taktiske, en udskiftning af afskrækkelsesvåben med »slå-først«-våben. De nye raketers egnethed ligger i, at de kan ramme så præcist, at de kan uskadeliggøre fjendtlige raketter, inden disse bliver affyret. Det næste »problem« er sporingproblemet. Sådanne raketter kan stationeres på land, til vands og i luften. Man mangler nu kun at udvikle sikre sporingssystemer til sporing af u-bådsbaserede raketter. Hvad sker der den dag, den ene part er færdig her og er i stand til at spore alle den anden parts raketter, vel vidende, at denne part opnår samme evne måske 6 måneder efter? Hvad vil der ske,

hvis »eksperterne« vurderer situationen sådan, at freden kun kan sikres, hvis man på dette tidspunkt er den første til at slå først? Hvis man vurderer, at man ved at slå først på et givet tidspunkt kan forsinke fjendens slåførestevne i mange år ved at ofre 15 millioner europæere, hvor den samme virkning vil koste 150 millioner amerikanere, hvis man venter (tøver) i et stykke tid med sådan en begrænset aktion? Ja, det er svært at svare på, dels fordi USA's præsident og NATO's øverstkommanderende (som til enhver tid er en amerikaner) er de eneste, som kan frigive disse våben til brug, dels fordi udviklingen af teknologien på dette område er gået så meget hurtigere end udviklingen af demokratiske redskaber og processer, at vi reelt er ude af stand til at tage stilling til og kontrollere kaprustningen på demokratisk vis.

Studiekredsen orienterede resten af skolen om problemstillingen, situationen og debatten (selv soc. demokraten Ole Espersen vedgik, at politikerne ikke selv havde tilstrækkelige informationer til at foretage en samvittighedsfuld vurdering). Det blev besluttet, at man ville markere over for offentligheden, hvad man mente om sagen, og følgende brev blev sendt til statsministeren, udenrigsministeren og forsvarsministeren, til alle de største dagblade og til alle højskoler i Danmark:

»Eleverne og lærerne på efterårsholdet på Vestjyllands Højskole, forsamlet d. 20. november 1979, har vedtaget følgende henvendelse til statsministeren, udenrigsministeren og forsvarsministeren:

Vi tager på det kraftigste afstand fra den planlagte kvalitative og kvantitative optrapning af NATO's atomforsvar i Vesteuropa.

Argumenter, som henviser til magtbalance og stillingen i rustningskapløbet udgør en tilsløring af problemstillingerne i sikkerhedspolitikken. En stor del af forudsætningerne på dette område er sat af våbenspecialister og militære efterretningsorganer og ikke af politikere. Desuden er der adskillige sikkerhedsmæssigt irrelevante politiske og økonomiske faktorer, som er utilstrækkeligt belyst for befolkningerne. Kommunistforskrækkelse er et forældet instrument.

Intet argument kan bortforklare, at en udvikling, som gør en atomkrig, stor eller lille, til et realistisk perspektiv, gør, at alle udsagn om, at man ønsker fred, bliver utroværdige.

Vi mener desuden, at den nuværende situation, hvor der på NATO's ministerrådsmøde i december d.a. skal tages politisk beslutning om produktion og udstationering af Pershing II raketter og Cruiser-missiler i Vesteuropa udgør fare for, at den danske regering kommer til at bidrage til en skæbnesvanger udvikling, og det henover hovedet på den danske befolkning. Det er en hån imod befolkning-

gen og folkestyret, at regering og folketing ikke for længe siden har startet en debat om forsvarspolitikken i lyset af disse koldkrigs-lignende optrappingsplaner.

Allerede i 1821 sagde en amerikansk præsident, Thomas Jefferson:

Jeg kender intet sikkert sted for samfundets højeste magt uden folket selv. Og hvis vi ikke mener, at folket er oplyst nok til at udøve denne magt med klogskab, så er midlet ikke at tage magten fra folket men at forøge dets klogskab.

Den rungende tavshed omkring de aktuelle oprustningsplaner må skabe frygt for, at regering og folketing i denne sag vil tage magten fra det danske folk og lade den indgå i en for folket endnu uransalig handel.

Vi forventer derfor imødekommeelse af følgende krav:

NEJ til planerne om fornyelse af NATO's atomslagstyrke i Europa.

NEJ til atomvåben på dansk grund.

JA til nedrustning.

Mere åben debat og større respekt for folkestyret.«

Vi fik bekræftelse på modtagelsen fra statsministeren, så det ikke trykt i nogen dagblade. Fra højskoleverdenen hørte vi intet, bortset fra at nogle elever fra Uubberup ringede og spurgte, om det ikke var i orden, at de brugte den samme formulering, og så fik vi fra Mogens Kobbarnagel på

Europahøjskolen følgende af 22.11.79:

»Hjertelig tak for den tilsendte resolution, som lærere og elever hos jer har vedtaget. Tak fordi I har sendt den til os på Europahøjskolen med opfordring til, at vi skulle tilslutte os den. Den har cirkuleret mellem forstander og lærere og er endt hos mig, og der var enighed om at forbigå den i dybeste tavshed.

Jeg kan alligevel ikke tie. For det først fordi jeg har tilbragt tre vidunderlige måneder på jeres dejlige skole i det pragtfulde Vestjylland. For det andet, fordi jeres initiativ er så uhyre smukt og rigtigt. Og på den anden side så forfærdeligt fejlagtigt. Jeres resolution har alle de smukke og rigtige ord. Men den er også fjern fra den virkelighed, vi lever i.

Kære venner: Jeg har oplevet det så tit. Jeg var ganske ung i tredverne, hvor idealister gik rundt med knækket gevær i knaphullerne og ville forståelse med nazisterne (appeasement hed det vist). Den dag kom, da det var nødvendigt at møde vold med vold. Og hvor vi måtte takke USA, fordi de blandede sig i Europas indre anliggender.

Jeg erindrer begyndelsen af treserne, hvor idealistiske højskoleelever og seminarister travede i deres fodformede sko fra Holbæk til København for at protestere MOD atomvåben og FOR en fredelig udnyttelse af atomkraften.

Nu vil man en fredelig udnyttelse af atomkraften, og så er det også galt, siger den socialistiske snotlyriker fra Vrå, Scharnberg hedder han vist.

Jeg husker en gang i slutningen af tresserne, hvor lærere og elever på Krabbesholm havde vedtaget en resolution: Stop bombetogterne og amerikanerne ud af Vietnam. Resolutionen skulle sendes til den amerikanske ambassade i København. Resolutionen kom ikke af sted, for højskolelærer Mogens Kobbarnagel erklærede, at de måtte da gerne sende erklæringen til ambassaden, men med den tilføjelse, at højskolelærer Mogens Kobbarnagel ikke gik ind for dens tekst. Resolutionen kom ikke af sted. Nu gik det jo sådan, at bombingerne hørte op, og amerikanerne kom ud af Vietnam, selv uden Krabbesholms hjælp.

Hvordan ser der ud i Vietnam i dag??

Kære venner: Det er alt for nemt at sidde rart og hyggeligt i god varme på Vestjyllands Højskole og gøre sig renfærdige og idealistiske på, at nu vil vi ikke have en optrapning af NATOs atomforsvar i Vesteuropa. Ligesom man solidariserer sig med en kæmpende arbejderklasse i Chile og de sorte i Sydafrika. Det ligger så behageligt langt væk. Værre må det være med Sydøstasien. Hvem skal man nu holde med? Vietnam, Cambodja eller Kina, som dronningen nu har kastet glans over ved et Billedblads-besøg? Vi respekterer naturlig-

vis jeres smukke initiativ. Ud fra hele vores grundholdning kan vi ikke være med. I må gerne proklamere for Gud og hvermand, at Europahøjskolen på Møn er en borgerlig-liberal højskole på et højre-grundtvigiansk grundlag, og som i sin holdning går ind for EF og NATO og atomkraft og en hel masse andre forfærdelige ting.

Der er røde højskoler nok. Mange grundtvigske højskoler – også Vestjyllands – laver social sandkasse og numsepudreri og økologi og andet modebestemt gøgemøg og engagerer sig vidunderligt risikoløst i verdenspolitik.

Kald os så reaktionære og borgerlige og højreorienterede.

Vi har elever.

Og der skal vel også være højskoler for den slags.

Jeg holder meget af jer, og I må tilgive mig, at dette er skrevet i hellig vrede. Men jeg er vred over, at en stor del af den grundtvigske højskole markerer sig med mode-ideer fra den politiske venstrefløj. jeg er også vred over, at hverken Ingolf Knudsen eller jeg kan komme til orde i Højskolebladet. Hvem snakker om Berufsverbod? Jeg ville gerne over at besøge jer. Jeg har ikke tid. Vi har på Europahøjskolen kvittet alt, hvad der hedder ferie. Foruden I: Møn har vi også vore afdelinger på Sicilia og England at passe. Selv i juleferien skal vi have kursus her på Møn. --- Men tak for jeres henvendelse. Det er ikke noget for os. Nu må I ikke blive sure på

mig og os, og I får mine hjerteligste hilsener. Et julebrev følger.

Mogens.«

Efter jul fortsatte vi inden for samme problemområde ved at stille spørgsmålet om beskyttelse af civilbefolkningen i tilfælde af en atomkrig.

Ansvar for beskyttelse af civilbefolkningen ligger hos civilforsvaret, og retningslinier for, hvordan man i påkommende tilfælde skal forholde sig er givet i pjecen »Hvis krigen kommer« fra 1962.

Beredskabsplanerne har som forudsætning, at folk, som bor i eget hus, selv tager nogle forholdsregler, bl.a. bør de selv indrette beskyttelsesrum.

Vi gennemførte en spørgeskemaundersøgelse i Velling sogn for at finde ud af, hvor mange forberedelser, der egentlig er gjort i sognet.

Resultatet viste bl.a.:

1) Ingen af de knapt 50 husstande, vi spurgte, havde pjecen »Hvis krigen kommer«, som man ved uddelingen i 1962 opfordrede befolkningen til at gemme.

2) Kun een husstand havde foretaget nogen af de foranstaltninger, der anvises i pjecen. Vi blev inviteret til at se dette, et beskyttelsesrum i form af en nedgravet varevogn, i fredstid en kartoffelkælder. Dette beskyttelsesrum omtales senere i en artikel i dagbladet Vestkysten.

3) I forhold til de manglende foranstaltninger er det bemærkelses-

værdigt, at på et spørgsmål om, om man trods alt tog det for givet, at der ikke kommer en atomkrig, svarede 28 % nej.

4) På spørgsmålet om, hvordan militæruddgifterne bør indgå i de offentlige besparelser svarede 26 %, at der her bør *saves mere* end i de øvrige sektorer, 16 % svarede, at der bør *saves mindre*, og endelig mente 56 %, at der bør *saves lige så meget* på militæret som på de øvrige offentlige områder.

De adspurgte husstande var udvalgt som et tilfældigt udsnit af husstandene i Velling. Svarprocenten var 70.

Den sidste tid beskæftigede vi os med »terrorisme«, hvilket bl.a. var affødt, af, at formanden for skolens bestyrelse, Niels Jørgen Jensen, præst i Højmark, havde været her og holdt foredrag om Tage Skou-Hansens bog »Den hårde frugt«.

Samfundsfag:

I oplægget var emnet »lokalsamfundet før og efter kommunalreformen«, og Velling sogn skulle være eksemplet. Det var desuden på forhånd fastlagt, at vi skulle forsøge at etablere et samarbejde mellem dramatik- og samfundsfagsemnerne, og det blev gjort på den formelt lidt bagvendte måde, at det blev gjort obligatorisk for dramatikholdet at have samfundsfag.

Jeg havde været på kursus i Mønsted om sommeren, hvor DATS afholdt et kursus om egnsteater. Vi lavede og opførte et stykke om Jens Langkniv. Her oplevede jeg for første gang på min egen krop, hvor motiverende og inspirerende det er, når man skal behandle en bestemt problemstilling dramatisk ved at bruge sig selv og hinanden. Jeg oplevede, hvordan man ved at improvisere i grupper kan åbne for nye ideer og tankebaner og dermed for hidtil ubrugte muligheder hos sig selv og hinanden.

Jeg havde i lang tid været lidt misfornøjet med min egen undervisning i samfundsfagene. På den ene side syntes jeg det er af uomgængelig vigtighed, at vi beskæftiger os med disse års økonomiske og politiske udvikling og de deraf følgende sociale og kulturelle forandringer. På den anden side er det en frustrationsforstærkende handling at drive denne undervisning, fordi mange højskoleelever jo selv er direkte ofre for arbejdsløshed og nedskæringer.

En anden ting er, at jeg synes, at det må være en opgave for højskolen at bruge den oplagte mulighed vi har for, midt i en specialiserende og opsplittende og funktionaliserende omverden, at fremkalde synteser frem for analyser. Altså at skabe oplevelse af helhed og sammenhænge i tilværelsen frem for at blot fortsætte en eksklusiv begloning af omverdenen i det borgerlige uddannelsessystems perspektiver, hvor opsplittin-

gen er lige så gennemført som på andre samfundsområder og tjener til at skabe særskilte tankestrukturer, som igen tjener samfundsbestemte formål, som vi heldigvis ikke behøver at fremme, (men trods alt bør være bevidste over for). Af disse grunde har jeg ment, at samfundsfag, politik og psykologi, fag, som jeg har været engageret i, i stedet for kun at være indlæringsfag også burde indgå i alle andre fag som foredrag, bevidstgørelse af holdninger gennem diskussion og løbende problematisering. Tilegnelse af samfundsindsigt bør være en kreativ proces, og udfoldelse af kreativitet bør have et samfundsmæssigt perspektiv. (dvs.: være et moment i en udvikling imod historisk og kulturel selvforståelse).

Hvad gjorde vi så i efteråret 79?

Dramatikholdet deltog i en studiekreds i lokalhistorie. Hvad var baggrunden for, at Velling sogn i snart 100 år har haft et ualmindeligt højt folkeligt aktivitetsniveau, hvilket bl.a. gjorde sognet til det mest velforberejede og også mest genstridige at få ind i Ringkøbing storkommune ved kommunesammenlægningerne. Vi tog udgangspunkt i en fordybelse i en enkelt person: den farverige degn Uffe Jensen, som fra årh.skiftet og til efter 2. Verdenskrig prægede Velling sogn. Han inspirerede og provokerede til politisk stillingtagen, stillingtagen i skolespørgsmål og til deltagelse i de folkelige aktiviteter på det kulturelle område. Han splittede

nærmest sognet i for og imod hans person og ideer.

Vi interviewede en lang række personer, som i sin tid gik til skole hos ham. I dramatiktimerne improviserede man sig til billeder af de forhold og hændelser, man fik fortalt om. Det hele endte med, at vi skrev et stykke teater, som blev opført på åbent-hus dagen ved slutningen af opholdet for alle de interviewede og andre interesserede. Stykket satte skoledebatten på Uffe Jensens tid i nutidigt lys, og den timelange diskussion ved kaffebordet bagefter havde da også både historisk og aktuelt perspektiv.

Det var spændende at være med til. Vi havde det alle dejligt, mens vi la-

vede Uffe Jensen-stykket, og fagmæssigt oplevedes det som et vellykket integrationsforsøg.

Det var altså oplagt at forsøge at fortsætte denne proces. Her i sommer var jeg på et kursus med den brasilianske teatermand Augusto Boal. Titlen var »Den undertrykte teater« og refererede til en metode, Boal har udarbejdet, hvor man stræber efter at rive tilskueren ud af rollen som passivt modtagende og påvirkeligt objekt og hjælpe ham ind i en oplevelse af at være et handlende subjekt. Det gøres bl.a. ved at skuespillertrup og »tilskuere« sammen laver en række samarbejds- og tillidsøvelser og dernæst

glider over i at sammen gennemspille et stykke »Forum-teater«, som truppen har delvist forberedt. Metoden er naturligvis udviklet i den sydamerikanske virkelighed, hvor de store befolkningsmasser er passiviserede af en direkte udøvet politisk, økonomisk og fysisk undertrykkelse og sløvet af amerikansk dåseunderholdning. Men Boal, som arbejder i eksil i Paris, hævder berettiget, at metoden er relevant også under vore himmelstrøg, hvor adfærdskontrollen blot er mere subtil og indirekte og udøves gennem bevidsthedsdannelsen, som »bevidsthedsindustrien« har mere og mere styr på. Udøveren af undertrykkelse er ikke en konkret omstyrtelig hersker, men er repræsenteret af »politibetjenten i vort sind«.

Det var et udbytterigt kursus, hvor jeg som novice mellem erfarne teaterfolk slubrede indtryk og ny viden i mig fra morgen til aften i en uge. På afslutningsaftenen og -natten satte jeg mig sammen med en anden deltager og renskrev en stor bunke noter for at få orden på indtrykkene, og det blev til et kompendium, som DATS trykte og sendte ud til deltagerne. Det har

vist sig at være anvendeligt. I det hele taget har det været nyttigt for mig at deltage i DATS (Dansk Amatør Teater Samvirkes) kurser. Jeg har ikke alene tilegnet mig nogle brugbare teknikker, men har også lært at have respekt for nødvendigheden af en fin balance mellem de kropslige, de gruppedynamiske og de intellektuelle aspekter af erkendelsesprocessen, når man anvender dramatik i undervisning.

En sådan balance kræver, at lederen samtidigt har overblik, stærk medleven, situationsfornemmelse samt indføling i forhold til hver enkelt deltager. Hele denne side af sagen er enormt vigtig for at integrationen får karakter af en ægte og indre sammenhæng, der går videre end en almindelig arbejdsdeling, som så megen »tværfaglighed« ender i.

Strits store erfaring i at arbejde med dramatik bliver i denne forstand grundlaget i det samarbejde, som fortsætter i dette efterår. Samfundsfaget er her en integreret del af det hovedfag, som nu hedder »Dramatik-teater-samfund«.

Naturforvaltning og genbrug

AF POUL HILLERUP

Naturforvaltning

Naturens husholdning, balancen i naturen, økologi. At undersøge livet omkring os, og samtidig få et indblik i, hvordan forskellige former for liv er i samspil med hinanden og med det omgivende miljø – luft, jord og vand. Økologi bliver også tit oversat til forståelse af naturens husholdning – i modsætning til økonomi, der kan oversættes til forvaltning af naturens husholdning.

Det vi gjorde mest ud af, i den tid der var afsat til økologi/naturforvaltning, var den side af sagen, der drejer sig om menneskets rolle.

Vi er mennesker, vi der ser på og prøver at forstå sammenhængene i naturen. Vi er mennesker, vi der forvalter ressourcerne.

Vi står lidt udenfor og behersker naturen. Denne fornemmelse af ikke at være en del af det hele er naturligvis mest udpræget i et industrialiseret samfund, hvor rationalisering og forrentning af investeringer er vigtigere end miljøet (naturen – det billige skidt!) I »fremskridtets« og »udviklingens« og de materielle goders helige navn. I modsætning til at stå udenfor og beherske naturen, kunne vi (måske?) opfatte os som en del af den, og udnytte dette at vi er en del af

den. Så var *naturen* hellig, og ikke pengene og maskinerne.

Men det er en modsætningsfyldt situation vi står i. Vi har i grunden altid opfattet os selv som en del af det hele og udnyttet dette. Og vore bestræbelser på at få så meget ud af denne situation, som overhovedet mulig: mad nok, en rimelig bolig, klæder, værktøj og maskiner og uddannelse, frisk luft, rent vand og dyrkbar jord, er betingelser for menneskets frie udfoldelse.

Hvis vi f.eks. ser på landbruget, så er landmanden nødt til at forstå, hvordan kredsløb og sammenhænge er, for at »fravriste jorden dens rigdomme«. En udvikling af denne viden/teknologi er naturligvis fremskridt, når der bliver mere mad til flere mennesker. Samtidig er det jo netop denne udvikling af teknologi, der bliver industrialiseret – i industri-samfundet – hvadenten det er socialistisk eller privatkapitalistisk. Og så er jeg tilbage hvor jeg begyndte, at udvikling af bedre teknologi kan tilsidesætte f.eks. vores samtidige behov for frisk luft, rent vand og dyrkbar jord. Og hvis vi går videre endnu – er der også tilfælde hvor udvikling af teknologi (ikke kun i landbruget, men i vid forstand) tilsidesætter mennesker!!

Der er faktisk en del eksempler på det.

Nå, men her var vi så. Og ud fra disse overvejelser, koblet sammen med umiddelbare ønsker om at besøge bestemte naturområder, valgte vi de forskellige ture, der skulle kunne give os nogle eksempler på naturforvaltning. Sådan helt nede på jorden (om jeg så må sige). Ved at betragte tingene således, mente vi at kunne komme lidt nærmere til en forståelse af den rolle mennesket har i naturens kredsløb.

De områder vi valgte at se på, kan deles op i fire grupper:

- 1) De store lavvandede vestjyske fjorde med omliggende engstrækninger. Vest Stadil fjord, Ringkøbing fjord, Filsø og Skjern åen med delta. Tipperne.

På ekskursionerne til disse områder var det specielt afvandingen, der havde vores interesse. Fælles for disse område er, at det tidligere var engarealer, hvor der kunne høstes hø og kreaturer kunne græsse nogle steder. Det var ligeledes fælles, at der tit stod vand i markerne, enten på grund af oversvømmelse eller på grund af for høj grundvandstand. Der var et rigt plante- og dyreliv, masser af vade-fugle.

Ved at grave drænrør ned i jorden og dige markerne ind kan det lade sig gøre at få vandet ledt væk. Det vand der ledes væk, skal pumpes op over diget og ud i et større vandløb. Dette

er grundprincippet i afvanding. Det var i mange år et ønske fra landmanden at få dette gjort, idet han så kunne regne med større afgrøder, han kunne pløje jorden og komme til at dyrke korn.

Ved Filsø og ved Vest Stadil fjord blev der gjort forsøg på afvanding allerede i midten af 18-hundredetallet. Men det blev først endeligt afsluttet nu godt hundrede år senere.

Det fik stor betydning at Hvide Sande slusen blev færdig i 1931. Efter den tid er det muligt at kontrollere vandstanden i fjorden og dermed formindske chancerne for oversvømmelse betydeligt. Mange engarealer blev afvandet under 2. verdenskrig som beskæftigelsesarbejde. Specielt kan det nævnes at landmændene i Velling på den måde fik forøget deres dyrkbare arealer til det dobbelte.

Senere fulgte Skjern å projektet. Åen blev reguleret ca. 10 km ind i landet og hele det store deltaområde blev afvandet. Der er nu kornmarker. Vi så pumperne, der førte vandet væk fra grøfterne og op i åen, og vi besøgte en landmand, der havde startet et landbrug på den nyindvundne jord. Projektet ved Skjern åen blev først afsluttet for ca. 10 år siden.

Eksemplerne hér er nemme at få øje på, når der tales om naturforvaltning. Der er virkelig sket store forandringer, og disse forandringer var ønskede. Hvis vi skal svare på spørgsmålet, om vi er blevet rigere eller fattigere ved disse forandringer, må sva-

ret blive at der er blevet færre forskellige slags planter, fisk, dyr og fugle og mere korn. Da disse ting blev gennemført, var det meget vigtigt med en større »madproduktion«.

Det er nærliggende at sammenligne med det fredede område i sydenden af Ringkøbing fjord, Tipperne, der bliver brugt som videnskabeligt observationsområde. Det skal dog nævnes, at også dette sted må betegnes som et kulturlandskab, idet der er både høst af tagrør, kreaturgræsning og høbjærgning i det meste af området. Kun en lille del er lagt ud til observation af, hvordan den »uberørte« natur vil være og forandre sig selv. Men stedet har også betydning på den måde at mange fugle får ro til at yngle, tage føde til sig og raste her.

2) Hvide Sande med sluse, fiskeriauktion og havn. Klitterne og klitlandskabet.

Byen Hvide Sande bliver 50 år i 1981. Før 1931 var der kun spredt bebyggelse, med små klynger af huse nogle enkelte steder, ude på Holmslands Klit. For ca. 100 år siden blev der op langs kysten bygget de såkaldte strandfogedgårde. Det, der var at leve af på disse gårde, var landbrug, fiskeri, opsyn med stranden, auktion over ilanddrevne genstande og hotel for skibbrudne.

Nu er mange af disse gårde blevet taget i brug som ferieboliger i den ene eller anden form. Klitlandskabet er blevet til »sommerlandet«. Området

udnyttes af menmesker ikke til madproduktion, men til rekreation for sjæl og legeme. Der er et meget hårdt slid på klitterne i forbindelse med turisme.

Men vestenvinden er nok stadig den betydeligste faktor, når der er brud på klitten. Disse brud udbedres forår og efterår, ved at udplante marehalm og hjælme påny, samtidig med at der bruges grangrene til at dæmme op for den værste sandflugt. Yderligere kystsikring med høfder ud i havet og ekstra sand på stranden er også medvirkende til at kystlinien i gennemsnit for det meste af vestkysten kun trækker sig én meter tilbage om året.

Sikringen af kysten og bygningen af slusen i Hvide Sande har som tidligere nævnt stor betydning for de bagved liggende fjordområder. Slusen fik også den betydning at der blev lavet en havn på stedet, og havnen har lige siden begyndelsen været udgangspunkt for mange fiskeres udkomme. Den nye store fiskeriauktionshal der ligger nede ved havnen, er hjertet i byens økonomiske liv.

Sild og torsk og hvad der nu ellers fanges meget af i Nordsøen, er naturligvis også en ressource, men det er tilsyneladende kun økonomi og konkurrence der tages hensyn til når fiskerikvoterne skal fastsættes, i forbindelse med EF's fiskeriordninger. Det er ikke havbiologernes vurderinger af sildebestand etc., der er udslagsgivende i denne sammenhæng.

Det er iøvrigt interessant, at fiskerne stadig er en salgs jægere. Den eneste måde de kan få flere fisk, er ved at forbedre fangstredskaberne og bruge erfaringerne om gode fangstpladser.

Holmslands klit er i allerhøjeste grad et sted, hvor menneskene føler sig tæt på naturen, og selve tangen er under meget kraftig kontrol af de samme mennesker.

3) Landbrug og hede- og plantageområder.

Landbrug har der altid været her omkring, skolen ligger lige oven på en jernalderboplads. Vi bor på randen af Skovbjerg bakkeø, en landskabsdannelse fra forrige istid. Her ud mod fjordområderne har der været mange bopladser.

Hvis vi bevæger os længere ind i landet – øst, sydøst og nordøst på – er det tydeligt at se, at bebyggelsen har været – og stadig er – langs med vandløbene, mens de større strækninger bagved er mere tyndt beboede. I vores del af landet har der været store områder dækket af skov i oldtiden. Men netop jernalderbonden blev lidt mere effektiv, og der blev simpelthen flere mennesker i landet. Disse ting tilsammen gjorde indhug på skovområderne (svedjebrug).

Denne udvikling fortsatte, og alt det gode kraftige egetømmer, der var herude, var eftertragtet, som tømmer til husbyggeri og ikke mindst som

tømmer til bl.a. Chr. d. Fjerdes krigsflåde. Samme konge gav i øvrigt påbud om at plante egetræer hér i Vestjylland, så det var nok påfaldende få egetræer, der var tilbage. Der kom samtidig et forslag om at hænge vægtlodder på de større grene på de daværende ege, for på denne måde at bøje tømmer til køl og stævn på skibene. Nå, men træerne blev åbenbart brugt hurtigere end beregnet, for de næste par hundrede år blev skovene ryddet næsten totalt. Der hvor skoven før var, blev der hede med lyngen som den eneste karakteriske plante. Omkr. år 1750 havde heden sin største udstrækning.

Det blev i øjnefaldende at disse store områder, der var meget sparsomt beboede, var en mægtig naturressource, der kunne udnyttes til fødevareproduktion. Først i midten af 1800-tallet blev der systematisk givet statsstøtte til dette formål. Resultatet, der kan ses nu godt hundrede år efter, er landbrugsjord og nåletræsplantager dækkende hele det Vestjyske område.

Der er nogle områder, hvor heden er blevet bevaret for eftertiden. Et af disse steder er Borris Sønderland, hvor der er et meget rigt dyre- og fugleliv (det er et militært skydeterræn).

Af større forandringer, der sker i landbrugslandskabet i vore dage, kan nævnes læplantningen. Mange af de gamle granhegn skal udskiftes og bliver erstattet af løvhegn. Der bliver flere og flere kornmarker, også hér i

Vestjylland. Køer sælges fra nogle landbrug og andre får større besætninger. I de moderne brug er køerne inde hele året, så resultatet bliver, at der er færre køer på markerne. Men det er jo i grunden ikke de store forandringer. De største forandringer kan ikke ses på den måde. De har nemlig noget at gøre med forædling af planter og dyr, mere gødning på markerne, mere foder til dyrene, kemiske hjælpemidler til kontrol af ukrudt, skadedyr og sygdomme, mere avanceret teknik i det hele taget. Alt sammen noget der giver større produktion.

Denne større produktion bliver ofte kritiseret for tilsvarende ringere kvalitet. Vi prøvede i hvert fald at sammenligne det »industrialiserede« brug med et »biodynamisk« brug. Der er ingen tvivl om, at der var noget mere opmærksomhed om produkternes kvalitet på det »biodynamiske«, end på det »industrialiserede«.

Biodynamikeren prioriterer kvaliteten højest, og har sikkert svært ved at få det økonomiske resultat til at blive særlig stort (med mindre han/hun har en speciel salgsafgrøde at tjene penge på). Mens den industrialiserede landmand prioriterer forrentningen højest.

4) Da vi skulle til at slutte af, synes vi, at vi manglede noget om de kemiske hjælpemidler, så vi tog ned og besøgte Grindstedværket.

Her er der en stor produktion af kemikalier og produkter i det hele taget til anvendelse i den kemiske industri. F.eks. ascorbinsyre til vitaminpille fremstilling og det virkende stof til sovepiller (så kan medicinalfabrikanten selv lave piller med forskellige koncentrationer, fyldstoffet er i øvrig kartoffelmel (der dyrkes mange kartofler til dette)). Og så laver de temmelig meget andet.

Det vi så, forstærkede vores indtryk af at den kemiske industri er fuldstændig uundværlig i vort industrisamfund.

Begrebet »den indre forurening« er nøje knyttet den kemiske produktion – men der har dog også været til fælde både ved Grindsted og f.eks. Cheminova, hvor vandet omkring fabrikkerne har været meget giftigt. Da vi besøgte Grindstedværket blev vi ikke oplyst om, at en del af vestkystens klitter var blevet brugt som affaldsplads af disse højtuddannede eksperter, der leder denne komplicerede og forfinede produktionsgren.

Det sidste er blevet det værste. At de eksperter som hele vor teknologiske udvikling hviler på, at de graver gift ned i klitterne – jeg mener – hvis de har ladet det ligge fremme, havde det været mere reelt.

Vort landskab, vores natur er i allerhøjeste grad påvirket og formet af mennesker. De omgivelser vi lever i, landbrugsland, skov, fjord og hav er

OVERLEVELSESTUR

I emneugen fra den 18. til 23. februar 1980 drog 25 elever på »overlevelsestur« i Løvstrup Plantage.

Nætterne tilbragtes i en samekåte, opført efter »originale« tegninger. Røghullet fungerede næsten efter hensigten.

det vi lever af. Og lige meget hvor meget eller lidt vi føler os som en del af det, er vi afhængige af vore omgivelser, og i denne afhængighed påvirker vi dem.

Digteren Johannes V. Jensen skrev en sang, der hedder »Hvor smiler fager den danske kyst«. Det sjette vers lyder:

Hvad hånden former er åndens spor.

Med flint har oldbonden tømret, kriget.

Hver spån du finder i Danmarks jord,

er sjæl af dem, der har bygget riget.

Vil selv du fatte

dit væsens rod,

skøn på de skatte,

de efterlod!

Det vil jeg slutte af med, og tilføje, at industri-samfundets ånd giver tydelige spor!

Genbrug

Genbrug, som en del af højskolens tilbud, startede i efteråret 1978. Vi er fortsat siden, og værksted m.m. er stadig under opbygning.

Efteråret 1979 og foråret 1980 blev hovedsaglig brugt til at skaffe ting til salg på loppemarked. Nogle af tingene krævede meget arbejde, for at blive salgbare, andre var umiddelbart salgbare. Pengene valgte vi at sende ned til Kenya, hvor Strits bror, Niels

og hans kone har været i snart to år nu. Vi syntes at den fødeklinik de var med til at hjælpe igang, var værd at bruge arbejdskraft på.

Vi fik samtidig et indblik i hvad der kasseres i almindelige husholdninger i Danmark. Vi var i Vojens for at se genbrugscentret der, og ligeledes en tur til et genbrugscenter i Sønderborg.

Noget af det, der blev tilbage på skolen, efter april 1980, var nogle – mere eller mindre grundigt – istandsatte cykler til glæde for kursisterne på skolens sommerkurser.

Vi arbejder, nu i efteråret 1980, med en forbedring af værkstedsfaciliteterne, således at vi rigtig kan give den en skalle til foråret.

Det skal til slut nævnes at Erik Engberg, har ydet et væsentligt bidrag til genbrugsafdelingen, på den måde at Erik sammen med de vietnamesiske elever har deltaget både forår og efterår 1980.

Generalforsamling 1980

Fredag den 24. oktober 1980 mødtes et halvt hundrede mennesker til generalforsamling på Vestjyllands Højskole. Her skal gengives lidt af min beretning ved den lejlighed: For Vestjyllands Højskole har skoleåret 1979–80 været et bevæget, men rent arbejdsmæssigt godt år. Der har været stillet ganske store krav til højskolens medarbejdere.

Skolens medarbejdere har klaret det ekstra arbejde meget fint. Jeg vil sige en varm tak til alle og særlig til Poul Hillerup, som har været konstitueret forstander i en lang periode.

Pr. 1. sept. tiltrådte overlæge Niels Jørgen Nedergaard som forstander. Vi ønsker ham og skolen lykke på vejen fremover.

Elevtallene på skolen har i det forløbne år været tilfredsstillende. Fra oktober i år er der 40 elever. 584 personer har deltaget i de forskellige 14 dages kurser. Skolens lærerstab har vundet meget stor dygtighed i tilrettelæggelsen af disse kurser. Meget glædelig er især interessen for de spændende temakurser. Her har der været fuldt hus. Det viser, at det kan betale sig at lave kvalitets højskolekurser. Man arbejder virkelig seriøst med vestjyllands natur, kultur og historie. Årselevtallet blev for 1979 på 49,6 og for 1980 lidt højere.

De kraftige forhøjede opvarmningsudgifter er blevet en trussel for skolens økonomi. Derfor er der blevet udsat et udvalg bestående af N. J. Nedergaard, Charles Gam, Thomas Pedersen, Peder Juul, Poul Hillerup og skolens pedel, som skal søge at tætte skolen på den mest energibesparende måde. Foreløbig har man planlagt at sætte godt 100.000 kr. ind på sagen.

Elevforeningens folkemusik Weekend blev i år besøgt af godt 900 mennesker og var i det hele særdeles vellykket. Vi glæder os i bestyrelsen meget over dette arrangement, der er med til at gøre højskolen kendt på en god måde i meget vide kredse ud over landet.

Vestjyllands Højskole var den 3. maj 1980 vært for Nordvestjysk Højskolekonvent med deltagelse fra Vrå, Støvring og Krabbesholm højskoler. Finn Slumstrup talte om ideologi og virkelighed, og skolens lærere bidrog ved at fremstille i billed og interview skolens hverdag. Det var sidste gang, vi så den gamle højskolemand Arne Brandt Pedersen, som døde kort efter.

Charles Gam fremlagde skolens regnskab for 1979. Trods stramninger kunne han konstatere et overskud på 51.000 kr. Absolut pænt.

Forsamlingen blev opfordret til at

være opmærksomme på skolens åbent hus arrangementer.

På valg var Ellen Nielsen, Velling og Niels Jørgen Jensen, Lem. Der var genvalg.

Højskolelærer Algot Øhlenschläger fortalte forsamlingen om tre møder, han havde været til rundt om i landet, hvor højskolens aktuelle situation og opgaver var blevet drøftet. Han gjorde sig til talsmand for, at højskolen om nogen sinde har en

mission i dag, hvorfor det er så meget mere forfærdeligt, at dens eksistens er truet fra forskellig politisk side. Noget af det mest værdifulde i dansk skoleliv går tabt, hvis de frie skoler forsvinder. Algot opfordrede til, at man skulle kæmpe for højskolens eksistens og råbe vagt i gevær.

Det har Algot ubetinget ret i.

Niels Jørgen Jensen.

Driftsregnskab

	1977/78	1978 (9 mdr.)	1979
<i>Udgifter:</i>			
1. Lønninger til leder og lærere	802.835	618.593	871.761
2. Bygninger, arealer og lokaler	236.340	111.211	150.788
3. Opvarmning, el, rengøring	172.347	117.948	248.590
4. Skatter, afgifter og forsikringer	14.321	9.300	16.458
5. Leje af lokaler	0	2.400	3.120
6. Prioritetsrenter	160.595	148.545	154.324
7. Administration og undervisning	336.619	302.709	404.451
8. Revision	11.700	12.200	14.000
10. Kostudgifter o.a. uden tilskud	423.366	328.506	534.935
Overskud	7.590	0	50.994
	<u>2.165.713</u>	<u>1.651.412</u>	<u>2.449.421</u>
<i>Indtægter:</i>			
20. Statstilskud	1.300.979	950.400	1.330.181
21. Lejeindtægter	26.503	20.469	30.291
23. Renteindtægter	4	0	959
24. Andre indtægter	45.665	31.965	33.138
26. Skolepenge	792.562	626.705	1.054.852
Underskud	0	21.873	0
	<u>2.165.713</u>	<u>1.651.412</u>	<u>2.449.421</u>
STATUS:			
<i>Aktiver:</i>			
Likvide midler	5.080	5.018	6.543
Tilgodehavender m.v.	54.068	55.419	78.969
Inventar	252.606	252.606	270.474
Ejendomme	6.500.000	6.500.000	6.500.000
	<u>6.811.754</u>	<u>6.813.043</u>	<u>6.855.986</u>
<i>Passiver:</i>			
Kortfristet gæld	536.031	593.112	597.622
Prioritetsgæld	2.696.139	2.662.220	2.606.445
Egenkapital	3.579.584	3.557.711	3.651.919
	<u>6.811.754</u>	<u>6.813.043</u>	<u>6.855.986</u>
ÅRSELEV TAL	<u>46,4</u>	<u>30,6</u>	<u>49,6</u>

Om økonomi

Højskolen har aldrig været tænkt som en god forretning. Man har vel tilstræbt balance i regnskabet – måske med lidt overskud for at have noget at stå imod med i hårde tider.

Gode tider, det er når kurserne er fyldte og der sker noget på skolen.

Hårde tider, det er når kurserne slår fejl – og når man uventet får store ekstraregninger.

Om vor skole kan man sige, at vi aldrig har haft de helt gode år – men heller ikke de helt dårlige. Vi har haft kurser hvor vi måtte låne værelser hos Karl og Grethe og hos Erna. Men der har så været andre kurser, der var mindre søgte end vi havde regnet med, så det alligevel kun blev et »halvgodt« år. På den anden side – er et kursus gået meget dårligere end ventet, så har der været nogle godt besøgte til at rette op på det. Og så er året endt med at være kun »halvdårligt«.

Vestjyllands Højskole er ikke nogen gammel skole. Vi synes, at vi har

et væld af enestående og spændende tilbud – naturligvis – men vore elever er ikke kommet af sig selv. Vi har måttet gøre et stort arbejde for at gøre dem opmærksomme på de muligheder, der har ligget åbne for dem. Det er især vinterskolen, vi har måttet arbejde ekstra hårdt med.

Vi måler vor »søgthed« i årselever = 40 elevuger.

1979 var et »halvgodt« år – da havde vi knap 50 årselever. Og overskud på regnskabet – 51.000 kr. til at nedbringe kassekreditten med – kassekreditten, vi har brugt i de halvdårlige år til at få betalt alle regninger med. Så det var jo godt.

De offentlige udgifters vækst skal bremses. Det mærker vi også – og får at mærke endnu hårdere fremover.

Så er det da godt, at vi har regnet ud, at vi vil få 51 årselever i 1980.

Vi har en god skole og nogle gode kurser. Mon ikke vi får 52 årselever i 1981???

Charles.

Man kører fast, fast, fast
river sig løs
Farer videre
kører fast
giver slip
ændrer plads
kører fast
kører videre hurtigere
man flyver afsted
ser en masse
kører fast
fortsætter alligevel videre
kører pludselig fast
kører fast, kører fast, kører fast
kommer løs liver op har det
 dejligt
men kører alligevel fast
det hele løber vildt –
 kulminerer
bliver mørkt – kører langsomt
det er lækkert det er skønt
Tomhed Tomhed
præken ævl volapyk eller hva!
pludselig kører det videre
man har det godt. Naturen er
dejlig, man føler. Føler vinden,
livet, friheden
præken ævl volapyk eller hva!
pludselig i Ægypten. Man ser en
panter. Man kører i sportsvogn,
er helten, plaffer en agent. Fedt!

Thomas Petersen.

Skrevet på Vestjyllands Højskole foråret
1976 under aflytning af musik af John
Coltrane.

SILLEMÆND MØDES,
OG . . .

Gæst nr. 800

Elevforeningen

Folkemusikweek-end den 21.–22. juli 1980

AF GERT JOHANSEN

»Det er den bedste folkemusikoplevelse jeg har haft i år« citat af Allan Klitgaard fra Folk-nyt om folkemusikweek-enden 1979.

»Igen en dundrende succes« citat af rapport fra Musik-magasinet, om 1980.

Flere lignende rosende bemærkninger har lydt alle vegne fra, så det er ikke positive udtalelser der er mangel på når der bliver talt »Vestjyder og spillemænd«. Men hvad gemmer sig bag succesen, og hvorfor kan det lade sig gøre at lave sådan et arrangement? Svarene kan aldrig blive entydige, men jeg vil prøve at fortælle om nogle af de ting jeg synes der danner baggrund.

Netop ideen med at lave en musikweek-end, hvor man bringer tidligere elever fra højskolen sammen, for at udføre et stykke praktisk arbejde, danner en god bund for succes. En anden grund til at arrangementet kan lykkes, er den tillid skolen har vist elevforeningens bestyrelse, når denne ca. 1 gang om måneden har været samlet på skolen til planlægningsarbejdet. Det har været nemt for os at arbejde og få ideer i den ånd der har hersket på skolen. Vi har kunnet

bevæge os frit og har haft adgang til skolens ellers låste områder.

Bestyrelsen har i forbindelse med forberedelserne været opdelt i udvalg. Disse udvalg har sørget for diverse ansøgninger (garantisummer, tilskud, spiritusbevilling, moms, snehegn o.l.), kontrakter med musikerne, planlægning af arbejdsfordelingen af hjælperne, indkøb osv. Arbejdet har været tidskrævende men nødvendigt og spændende.

En ting jeg kraftigt vil understrege er at uden en stabil hjælpeskare var arrangementerne slet ikke blevet en realitet. Selve week-enden startede torsdag aften, hvor en del af hjælperne samledes for at starte med det praktiske arbejde, som bl.a. består i at lave hegn, scene, stille borde og stole op, lave skilte og hænge dem op, bære øl ind, lave boder, hente blomster og pynte overalt, indrette informationskontor, fordele penge-kasser, ja, der var meget. Fra de foregående år var det vores erfaring at dette arbejde ville strække sig over hele fredagen, men p.g.a. hjælpernes flid og interesse i arbejdet, blev vi i år allerede færdig fredag middag. Vi aftalte at mødes igen lørdag morgen kl.

»Vestjyder og spillemand«

FOLKEMUSIK WEEK-END

19. og 20 juli 1980

Vestjyllands Højskole, Velling, Ringkøbing

Lørdag kl.10-02 Søndag kl.10-17

Musik, sang og dans for alle mellem 0 og 99 år

Udendørs arrangement:

Rebild spillemandene
Fanø spillemandene
Rumle Kvadrillen
Wonsda'awten
Hereford Convention
Plank Road Stringband,
Virginia, USA

Visevershus:

John og Børge "bas"
Houle Bækdal og venner
Helge Engelbrecht

Billetpris:

Hele weekenden 70 kr
Hele lørdagen 45 kr
Lørdag 18-02 35 kr
Hele søndagen 30 kr
Søndag 14-17 15 kr

Ret til ændringer
forbeholdes

*J.P. Borch Nielsen
Violinen, Mont 1980*

SPISEHUS - GRATIS CAMPING - TAG SELV INSTRUMENTER MED

Oplysninger: Thomas Petersen, Skraldhedevej 9, 6950 Ringkøbing
Telefon 07-32 28 56 - Efter 26/6 07-22 47 04

Arrangør: VESTJYLLANDS HØJSKOLES ELEVFORENING

Indendørs arrangement:

Lørdag 10-12:

Rebild spillemandene

Lørdag 14-17:

Thomas Ingolf Sørensen
(Violin)

Helge Sørensen/
Lillian Olesen

Gamle sange og sanglege
med:

Anders Chresten/
Nikoline Lillelund

og nogle af hendes børn

Lørdag 20-24:

Brdr. Nielsens Orkester
"a tinusser"

Søndag 10-12:

A.M.K.H.
(Stort spillemandsork)

Søndag 14-17:

A.M.H.K.

Gårdsangerne:

Lille Uffe og

Bengt "Perletand" Vester
sammen med
Christian Foged

og mange andre

7 til fælles morgenmad. Nu var vi ca. 30 hjælpere. Herefter blev posterne uddelegeret, hvem der skulle være hvor og hvornår.

Allerede før kl. 10 havde de første gæster betalt entre. Hele lørdagen gik over al forventning, alle hjælpere gik helhjertet ind i arbejdet. Det er mit indtryk, at på trods af det krævende arbejde og den stramme tidsplan, at der ind imellem blev lejlighed til en svingom, eller lytte til folkesang i pejsestuen. Det blev en lang dag, men der var alligevel nogle der havde overskud til oprydning lørdag nat.

Søndag morgen kl. 7 samledes alle til fælles spisning. Igen blev det aftalt hvem der skulle gøre hvad. Skolen

blev iløbet af et par timer ren og ryddelig, klar til kl. 10 hvor musikerne igen spillede op. Også søndagen forløb planmæssigt og da alle gæsterne kl. 17.15 var ude af huset startede alle som rengørings- og oprydningspatrulje igen. Elly havde flæskesteg i ovnen og pigerne i køkkenet havde dækket bord, så vi sluttede weekenden med en meget hyggelig festmiddag, hvor vi til megen morskab blev underholdt af Gry (5 år), Rikke (3 år) og Rasmus (3 år), der ihvertfald havde lært noget om mikrofoner, klaver, sang og sceneoptræden.

Gert Johansen.

Køkkenet

Under musik-weekenden var der hektisk travlhed i køkkenet. Alle, der deltog, vil vide, at uanset hvornår man kom ind til cafeteriet i spisesalen, kunne man få varm mad uden ventetid samt mange andre trakte-
menter.

Elly og Anna havde for-stegt og bagt i mange dage i forvejen, arbejdede med forberedelser hele fredagen og var på stikkerne 18 timer om lør-

dagen, fra syv morgen til to om nat-
ten.

Sonja, Bente, Else, Karen-Marie og Mette sørgede for effektiv servering, afrydning, opvask m.m.

Alt foregik i den stilfærdige og effektive stil, som kendetegner køkkenet. Der blev omsat for ca. 26 tusinde kroner, og heraf blev der en fortjeneste på ca. 7 tusinde.

Til Vestjyllands Højskole,

Velling.

Vi glemte at aflevere vores værelsesnøgler efter spillemands-festivalen forgangen weekend. Med stor undskyldning er de hermed afleveret.

Med det samme jeg er i gang med skriveriet vil jeg sige to ting: For det første vil jeg bede læseren af dette brev overbringe alle på højskolen, der aktivt har medvirket og støttet i spillemandsfestivalen de allervermeste hilsener fra en spillemand, der de sidste tre år har oplevet jeres festival som noget af det mest livsbekræftende blandt et helt års mange oplevelser. Vi kommer en del rundt som spillemænd og mange steder er der en del problemer af forskellig slags. Hos jer der kun det ene problem, at festivalen er for kort. Det er kedeligt at skulle rejse hjem lige når det går allerbedst. Men det er småting. Mit bud på denne sag er at spillemandsfestivalen på Velling simpelthen bliver den ene gang om året, hvor *alle* tager sig sammen og kommer. Det vil selvfølgelig sprænge rammerne, men så må vi løse det problem osse.

Overnatningsmulighederne er fine i kombinationen værelser/tekte. Mange unge synes det er sjovest at sove i telt, og de ældre, som heldigvis også kan li' festivalen kan, hvis det ønskes, få et varmt og godt værelse. Programmets blanding af de »unge« halvelektriske grupper og gymnastiksalens (efter min mening) særligt stærke traditionelle program, giver et flot og stærkt billede af en dansk folkemusiktradition. Mad og drikke-servicen er i orden og (bortset fra øllerne) til rimelige priser.

Alt i alt: Tak for i år. Jeg glæder mig til de kommende festivaler.

Til slut vil jeg spørge om jeg herigenem kan bestille et abonnement på jeres årsskrifter fra højskolen? Jeg har købt de to sidste års og dem er jeg glad for.

De bedste hilsener fra en AMHK-er

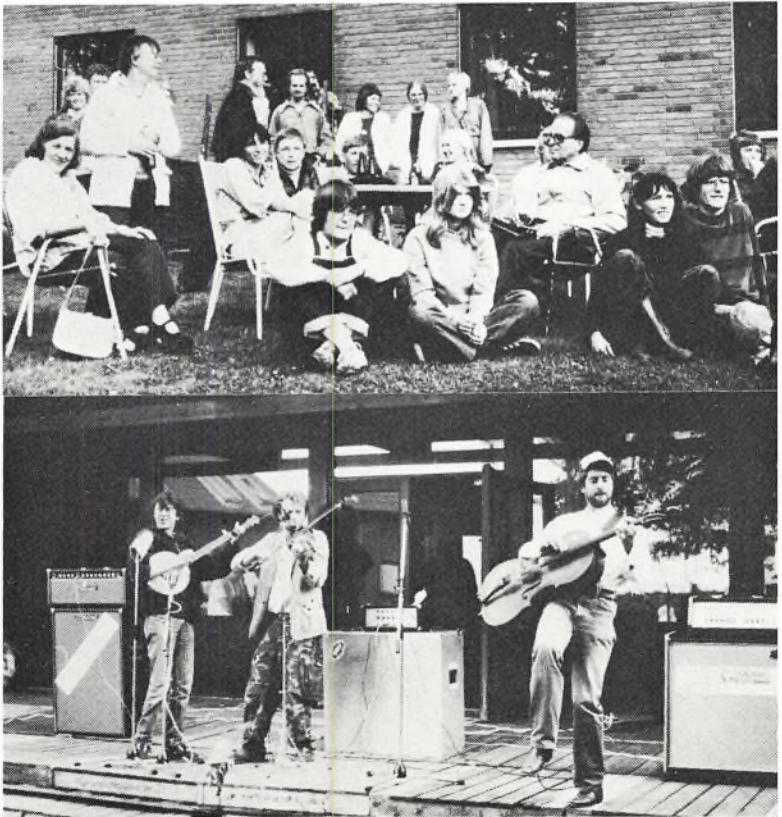
Poul Lendal.
Keld Nørgaard.
Brændholdtgaard,
5560 Årup, Fyn.

MUSIKWEEK-END

19.-20. juli

Modsatte side: Sving-om i gymnastiksalen.

Herunder: Lørdag formiddag spillede »Plank Road Stringband« fra Virginia, USA, på plænen.

God stigning i elevforeningens medlemstal

Elevforeningens bestyrelse på Vestjyllands Højskole, har i det forløbne år gjort et ekstra stort stykke arbejde for at forøge medlemstallet. Dette har medført at vi fra at have ca. 45 medlemmer i regnskabsåret 78-79, nu har ca. 75 medlemmer.

Det er dejligt at vores arbejde har givet et så godt resultat, men lad os nu ikke hvile på laurbærrene, det kan nemlig blive meget bedre endnu. *Bestyrelsen vil derfor gerne igen i år, på det kraftigste opfordre alle Vestjyllands Højskoles gamle elever til at blive medlemmer af elevforeningen. Vi vil også gerne bede de nuværende medlemmer om at gøre et stykke arbejde for at få flere af deres holdkammerater til at melde sig ind i elevforeningen.*

Som bekendt er kontingentet 40,00 kr. om året, et overkommeligt beløb for en sag som vil bevare *din* kontakt med Vestjyllands Højskole.

Der er også flere gamle elever der har købt indskudsbeviser i det forløbne år. Et indskudsbevis kan købes for mindst 100,00 kr. og giver stemmeret ved skolens generalforsamling.

Elevforeningens bestyrelse mener at det er af meget stor betydning, at så mange gamle elever som muligt er i besiddelse af et indskudsbevis.

Vedr. indskudsbeviser.

Vestjyllands Højskoles vedtægter § 4: »Som medlemmer kan optages såvel institutioner som enkeltpersoner. Ethvert medlem må betale et indskud af mindst 100,00 kr. For indskuddene udstedes indskudsbeviser, der tjener som medlemsbevis. Indskudsbeviser kan ikke overdrages uden bestyrelsens samtykke, og ingen kan gennem indskudsbeviser opnå mere end en stemme på generalforsamlingen.

Der påhviler ikke medlemmerne nogen økonomisk forpligtelse udover det indbetalte beløb, der ikke giver medlemmerne ret til nogen del af institutionens formue eller udbytte af nogen art, men alene adgang til at afgive stemme ved fremmøde på generalforsamlingen.«

*Per Slynghborg,
kasserer.*

Lidt om elevmødet den 27.–28. september 1980

Elevmødet i år forløb, i modsætning til sidste år, på hel traditionel vis. Vi mødtes i pejsestuen fredag aften til kaffe og blødt brød. Sofie læste op af nogle af sine egne digte, og snakken gik iøvrigt herefter. Aftenen var som sædvanlig meget stemningsfuld og meget hyggelig.

Lørdag formiddag var der ikke noget specielt på programmet, så tiden gik med gå/cykleture og iøvrigt hyggeligt samvær på højskolen. Kl. 13.30 var der foredrag ved Niels Jørgen Nedergaard. Et fantastisk godt og varmt foredrag om samtalens store betydning for højskolearbejdet. Udgangspunktet i undervisningen på en højskole er mennesket, og det er væsentligt at mennesket kommer som det man er. Trivsel er ikke et mål, men en omstændighed, og man trives kun når samtalen lykkes. Dette var bl.a. nogen af de ting der blev udtrykt.

Som noget nyt havde vi i år flyttet

generalforsamlingen fra, søndag formiddag til lørdag eftermiddag. En god ting, som jeg absolut mener vi skal gøre i årene fremover.

Efter den gode festmiddag, var der jazz-bal med den jyske jazz-gruppe »West 58th-street stombers«. En dejlig fest med glæde og høj stemning.

Søndag formiddag var der traditionen tro udflugt til Vesterhavet. En skøn og dejlig tur, hvor vi alle fik vore lunger blæst igennem ovenpå den foregående aftens strabadser. I løbet af eftermiddagen foregik den vemodige afskedsceremoni, hvor vi allesammen igen skulle spredes ud til alle dele af lille Danmark.

Generelt kan man sige om weekenden, at den forløb godt og rart, blot var det meget, meget synd at ikke flere end en 30–40 mennesker havde fundet vejen tilbage til Vestjyllands Højskole.

Per Slynghborg.

Elevforeningens generalforsamling den 27. september 1980

Til generalforsamlingen var der mødt 35, hvoraf de 28 var stemmeberettigede.

Formanden Thomas Petersen bød velkommen. Dernæst fulgte valg af ordstyrer, som denne gang blev Boye.

Dagsorden:

1. Beretning.
2. Regnskab.
3. Beretning fra udvalg.
4. Indkomne forslag.
5. Bestyrelsesvalg.
6. Revisorvalg.
7. Eventuelt.

Thomas Petersen aflagde beretning om det forgangne år. Under beretningen opfordrede han forsamlingen til at komme med forslag til det kommende årsskrift, og den kommende folkemusikweekend. Boye benyttede lejligheden til at fortælle, hvor glade lærerstaben er for folkemusikweekenden og hvor stor betydning, den har for skolen. Beretningen blev derefter godkendt.

Elevforeningens regnskab blev gennemgået og godkendt.

Derpå fulgte beretning fra udvalg. Steffen Kaas fra Københavnerklubben meddelte, at klubben var gået i opløsning, men opfordrede andre til at genoprette den. Klubben har et

beløb på 135 kr., der ellers overgår til elevforeningen.

Per S. Madsen gennemgik folkemusikweekendens regnskab, som blev godkendt. Derefter gav Thomas en orientering om sidste arrangement. For at få mere plads til næste folkemusikweekend, blev det foreslået at opsætte telt eller træbarak.

Da der ikke var nogle indkomne forslag, gik vi videre til bestyrelsesvalg. På valg var Thomas Petersen, Preben Olesen og Hanne Kirt. 4 kandidater blev opstillet, af hvem Thomas Petersen, Preben Olesen og Ulla Kirkegård blev valgt. Steffen Kaas og Karen Würtz blev suppleanter.

Ved revisorvalget blev Charles genvalgt.

Under eventuelt var en del punkter.

Da der blev stjålet en del ting under folkemusikweekenden, oplyste Per S. Madsen, at det var på eget ansvar at efterlade ting på skolen under arrangementet. Forsikringsmulighederne ville dog blive undersøgt.

Elevforeningens bestyrelse vil lave 2 informationshæfter om året og sende dem ud til elevforeningens medlemmer. Disse hæfter vil oplyse om, hvad der sker på højskolen og i elevforeningen, og evt. sendes en

revideret adresseliste over elevforeningens medlemmer med ud.

De 2 suppleanter får tilsendt referat fra hver folkemusikmøde og bestyrelsesmøde.

Sort-hvide billeder fra Vestjyllands Højskole kunne sendes til skolen, og måske benyttes i årsskriftet.

En orientering til hver generalfor-

samling om livet på skolen blev foreslået.

For at skaffe elevforeningen flere medlemmer blev det foreslået at lave et jubilæum for et gammelt hold.

Som sidste punkt kom der en opfordring til at købe et støttebevis, der giver ret til at stemme ved skolens generalforsamling.

Elevforeningens bestyrelse

Thomas Petersen, formand.
Brorsonsvej 37, 2. th.
7400 Herning.
Tlf. (07) 22 47 04.

Torben C. Brohus, næstformand.
Smallegade 36 B, 4. tv.
2000 København F.
Tlf. (01) 19 95 14.
Arbejde: (02) 87 30 00 lokal 2419.

Per Slynborg, kasserer.
D.F.L. Ollerup,
5762 V. Skerninge.
Tlf. (09) 24 30 59.

Gert Johansen.
Sandholtvej 43,
Sandholt Lyndelse,
5672 Broby.
Tlf. (09) 64 16 93.
Arbejde: (09) 61 32 72

Inge-Marie Jørgensen.
Torvegade 49, 2. th., 27,
6700 Esbjerg.
(elevtlf. 11.30–12.00: (05) 14 10 73).

Ulla Kirkegård.
Jægersborggade 52, 5. th.
2200 København N.
Tlf. (01) 85 44 58.

Preben Gorm Olesen.
Baggesensvej,
8600 Silkeborg.
Tlf. (06) 82 07 15.

Vestjyllands Højskoles elevforenings regnskab for perioden september 1979/80

Indtægter:

Kontingent 70 medlemmer		3.104,55
Overskud ølsalg elevmøde september 79		446,00
Renter girokonto		34,09
		<hr/>
Indtægter ialt		3.584,64
		<hr/>

Udgifter:

Udsendelse af årsskrift og indbydelser		1.406,65
Musik elevmøde september 79	2.500,00	
Skolens bidrag	1.000,00	1.500,00
	<hr/>	
Krans til Günther		300,00
Pengekasse		68,95
Rislampe		51,50
Brevordnere		84,45
		<hr/>
Udgifter ialt		3.411,55
		<hr/>
Overskud		173,09
		<hr/>

Formue:

Kontant kassebeholdning		30,00
Girobeholdning		1.627,27
		<hr/>
Formue ialt		1.657,27
		<hr/>

Regnskabet er gennemgået og godkendt.

H. Boye Jensen.

Charles Gam.

Slutregnskab for Vestjyder og spillemænd 1980

Kontant tilskud Sparekassen SDS	500,00	
Kontant tilskud Ringkjøbing Landbobank	300,00	
Kontant tilskud Ringkjøbing Bank	300,00	
Renteindtægt	168,50	
Lån elevforeningen	1.022,50	
Hjælpernes betaling for kost	270,00	
Salg af trøjer og plakater	1.650,00	
Ølsalg foredragssalen	17.839,75	
Ølsalg Visevershuset	7.552,25	
Ølsalg Plænen	939,75	
Ølsalg Gymnastiksalen	11.616,00	
Billetsalg	40.609,00	
Musikudgifter		28.445,00
Transport- og tlf. udgifter		6.738,20
Udgående moms		8.388,00
Lån elevforeningen		1.022,50
Tuborg		8.623,25
Carlsberg		6.029,00
Trykning af plakater		2.200,00
Vin, cigaretter m.m.		4.183,50
Trøjer		3.247,85
Vestjyllands Højskole (porto, kuverter, papir m.m.)		1.375,90
Leje af borde		452,60
Leje af musikanlæg		1.000,00
Pengekasser		417,35
Annoncer i Ugeavisen og Folkemusikhusringens blad		2.992,30
Diverse udgifter		2.236,50
Ialt	82.768,25	77.351,95
Indestående på konto		5.416,30
Balancesum	82.768,25	82.768,25

Ollerup den 23. september 1980

Per Slyngborg.

Kalender 1981

28. februar: Fastelavnsfest.
18.–19. juli: Folkemusik-week-end.
26.–27. september: Elevmøde.

Korte kurser 1981

TEMAKURSER:

- 1/2–12/2: »Er der krise i landbruget?«
8/5–21/5: »Vævning«.
20/6–26/6: »Grundtvig og Kold«.
Medv.: Vilh. Nielsen, Roar Skovmand, Lundgreen-Nielsen, Lars Skriver, Kaj Thaning.
20/6–26/6: »Vestjyske landsbykirker fortæller historie«. Medv.: K. Kristiansen, Leo Tandrup, Kaj Thaning m.fl.
28/6–10/7: »Vestjylland, natur og kultur« Landskaber, landsbyer og traditioner, byer, bønder og fiskere, hav og klit.
28/6–10/7: »Vævning«.
11/7–17/7: »Folketro-folkedigtning-folkedans«. Medv.: Bengt Holbæk, Karsten Sejr Jensen, Iver Kjær, Ragna Tang.
21/7–27/7: Folkemusikværksted.
Spil/Dans/Ballade/Eventyr.
Medv.: Peder Pøhls slægt, Nicoline Lillelund m.fam.m.fl.
21/7–27/7: »Klovneri«. Jonglering, mime, sminke, kostumer. Ved

Fool-teater-manden River fra USA.

- 28/7–3/8: »Bonden, borgeren og arbejderen i dansk litteratur«. Medv.: Dagmar Andreasen, Jørgen Gleerup, Marianne Larsen, Martin Zerlang m.fl.
28/7–3/8: »Billedbatik«. Karen Yding, Stinne Boye.

ÆLDREKURSER:

- 8/5–21/5: »Kulturliv i Vestjylland«.
22/5–4/6: »Litteratur«, »Opdragelse«, »Vestjyske byggeskik«.
5/6–18/6: »Landsbykirker i Vestjylland«. Medv.: Vagn Andersen, Lisbeth Hvid m.fl.
5/8–18/8: »Natur og kultur«, »Krop og sjæl«, »håndarbejde«, »keramik«.
19/8–1/9: »Litteratur«, »Kultur og samfund«, »Musik«, »Keramik«, »Oliemaling«.

Arbejdsformen på ældrekurser er: Foredrag, studiekredse og ekskursioner.

Forár 1980

Elevliste 6. januar – 27. april 1980

Vibeke Arvig, Ringduetien 8, 3. th., 2400 København NV
Henrik Asholt, Niels Skriversvej 4, 2830 Virum
Marie Brännäng, Brushanevej 11, S-752 51 Uppsala, Sverige
Bent Brøcker, Falstersgade 10, 2. th., 9000 Ålborg
Åsa Byström, Grenvej 18, S-881 00 Sollefteå, Sverige
Bjarne Clausen, Midtkobbel 37, 6400 Sønderborg
Nina Damsgård, Enghavevej 7, 7700 Thisted
Eva Englund, Rangströmsvej 1, S-752 51 Uppsala, Sverige
Eva's forældre, Bäckeby, 77500 Krylbo, Sverige
Gudrun Esmann, Stenlunden 14, 5330 Munkebo
Trine Etzerodt, Frederiksgade 47, 8700 Horsens
Marianne Hansen, Humblevej 110, 5900 Rudkøbing
Nhut Minh Huynh, Ulvevej 50, st.tv., 6700 Esbjerg
Tan Toan Huyn, Ulvevej 50, st.tv., 6700 Esbjerg
Petrine Josefsen, Blok 3-301, 3900 Godthåb
Susanne Jørgensen, Holmbladsgade 110, 1., 2300 København S
Hanne Larsen, Birkeshøj 6, 5762 V. Skerninge
Hans Larsen, Algade 9, Koldby, 7752 Snedsted
Susan Lillebroe, V. Stationsvej 16 B, 5000 Odense
Annette Lollike, Grønnevej 4, 3600 Frederikssund
Finn Madsen, Østrigsgade 30, 1., 2300 København S
Helle Krogh Meyer, Norasvej 18, 1., 2920 Charlottenlund
Karen Marie Nathansen, Blok R-305, 3940 Frederikshåb
Hoai An Nguyn, Ulvevej 38, 2. th., 6700 Esbjerg
Birgitte Nielsen, Borgager 44, 2620 Albertslund
Martin Arvad Nielsen, Lyngvejen 9, Grønbjerg, 7323 Give
Heinz Thomas Nors, Holstebrovej 133, 6980 Tim
Lisbeth Lauritzen, Tvedgade 1, 6760 Ribe
Jan Obelitz, Lisbyvej 24, Fjaltring, 7620 Lemvig
Karen Marie Odgård, Vestkærvej 12, 6870 Ølgod
Susanne S. Olsen, Limfjordsgade 2, Koldby, 7752 Snedsted
Birgitte T. Pedersen, Porsvænget 33, 2., 7400 Herning
Carsten S. Petersen, Bygade 89, 7173 Vonge

Martha Poulsen, Atangmik, 3912 Sukkertoppen
Connie Rønnow, Ny Møllevej 49, 7400 Herning
Margrethe Smidth, Skindergade 34, lejl. 48, 1159 København K
Poula Staunsager, Løwenørnsgade 48, 4., 8700 Horsens
Sara Street, Saattut, 3961 Umanak
Van Dung Tran, Ulvevej 50, st.tv., 6700 Esbjerg
Hanne Kvist Vogensen, Gl. Kongevej 4, 6920 Videbæk
Kirsten Warncke, Bendstrupvej 81, 8541 Skødstrup
Ann Jensen, Brendhøjvej 4, Hundborg, 7700 Thisted

Elevliste 1. oktober – 22. december 1980

Mette Kari Aalykke, Forsvarsvej 1, 2730 Herlev
Jan Aardestrup, Willemoesgade 4, 3., 9000 Aalborg
Ejvind Beck Andersen, Bondesvadvej 43, Tvenstrup, 8300 Odder
Jenny Bjørn, Nørregade 10, 7430 Ikast
Anne Blindbæk, Skovlyporten 4–8, 2840 Holte
Grethe Brun, Landalsvej 7, 8220 Brabrand
Grethe Christensen, Åkandevej 2, 9800 Hjørring
Per Janssen, Årestrupvej 11, 14., 7470 Karup
Eva Lillian Jensen, Flakholmen 23, 1–4, 2720 Vanløse
Frank Jensen, Fengers Alle 18, 6740 Bramminge
Tommy Jensen, Adelgade 12, 1., 4880 Nysted
Benedikte Jørgensen, Blegdalsparken 57, 9000 Aalborg
Dorte L. Jørgensen, Tårsvej 46, Sandby, 4912 Harpelunde
Grete Klausen, Jægersborggade 41, 1., 2200 København N
Finn Riis Larsen, Morbærhaven 2–13, 2620 Albertslund
Tine Lybecker, Limfjordsvej 23, 2720 Vanløse
Reiner Merke, Fontanestr. 1, D 2300 Kiel 17, Tyskland
Mette Mikkelsen, Platzvej 4 loftet, 7100 Vejle
Preben Bjerg Mikkelsen, Sct. Jørgensvej 11, 8800 Viborg
Elsebeth S. Mikkelsen, Godthåbsvej 1 B, 7400 Herning
Erik Alkier Nielsen, Ludvig Andresensvej 14 B, 6270 Tønder
Mette Pløger Nielsen, Bystævnet 13, 5474 Veflinge
Caroline Nissen, Aldershøj 37, 9800 Hjørring
Jan Obelitz, Lisbyvej 24, Fjaltring, 7620 Lemvig
Karl Olesen, Hovborg 94, Tofterup, 7200 Grindsted
Bente H. Pedersen, Sanddalsparken 12, 5700 Svendborg
Bjarne Teddy Pedersen, København
Bjarnar Steen Pedersen, Skørpinge Mark 14, 4673 Rødvig
Charlotte K. Pedersen, Sønderbækparken 11, Fruering, 8660 Skanderborg
Gudrun Pedersen, Otto Heilmannsvej 378, 3912 Mannitsoq
Pham Thi Hoa, Ulvevej 46 st. tv., 6700 Esbjerg
Kiss Schlosser, Østergade 18, 7200 Grindsted
Jens Kofoed Svendsen, Tinghøjvej 1, 4534 Hørve

Susanne E. Thomsen, Eckersbergsgade 41, 1, 8000 Århus C
Jørgen Toft, Johnsens Allè 29, 7700 Thisted
Tran Van Tam, Ulvevej 48, 1, 6700 Esbjerg
Tran Thi Tu, Ulvevej 48, 1, 6700 Esbjerg
Elke Frøkjær, Honvaldvej 8, No, 6950 Ringkøbing

Velling 4